RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933. Andra kammaren. Nr 35.

Fredagen den 28 april.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 innevarande april.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet herrar *Hagbergs* i Luleå och *Brädefors'* på kammarens bord vilande motion nr 523.

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 6 och 58—62.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion angående ersättande av inom statsförvaltningen anställd extra och tillfällig personal med å övergångsstat uppförd personal; och

nr 5, i anledning av väckt motion angående besättandet av vissa sjukvårdsbefattningar; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående viss ändring i gällande motorfordonsförordning.

§ 5.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **andre vice talmannen,** som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden främst uppföra statsutskottets utlåtande nr 6 och omedelbart därefter övriga statsutskottets utlåtanden.

Denna hemställan bifölls.

§ 6.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från första lagutskottet, nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225)

med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin m. m.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts under nionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till fraktlindring för kalk jämte i ämnet väckta motioner;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts under nionde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln; och

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts under nionde huvudtiteln gjorda framställning angående det under titel allmänt anslag till hushållningssällskapen uppförda ordinarie anslaget.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Andersson* i Dunker	under	7	dagar	fr. o. m.	den 29	april,
fru *Gillner-Ringenson*	»	2	»	»	» 1	maj,
herr *Westman*	»	4	»	»	» 29	april,
» *Erlander*	»	4	»	»	» 29	»
» *Lindberg* i Umeå	»	4	»	»	» 29	»
» *Aronson*	»	4	»	»	» 29	»
» *Larsson*	»	4	»	»	» 29	»
» *Gustafson* i Kasenberg	»	2	»	»	» 1	maj,
» *Björling*	»	5	»	»	» 30	april,
» *Jansson*	»	2	»	»	» 29	»
fröken *Wellin*	»	den 29	april,			
fru *Nordgren*	»	3	dagar	fr. o. m.	den 30	april,
herr *Jeppsson*	»	4	»	»	» 29	»
» *Andersson* i Rasjön	»	2	»	»	» 1	maj,
» *Paulsen*	»	3	»	»	» 30	april och
» *Hage*	»	4	»	»	» 29	» .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.10 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Lördagen den 29 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten av riksdagens andra kammare herr August Vilh. Lundén på grund av hjärt- och njursjukdom är förhindrad att tills vidare deltaga i riksdagsarbetet intygas.

Serafimerlasarettet 28/4 1933.

Israel Holmgren.

§ 2.

Enligt därom den 25 innevarande april fattat beslut företogs nu val av dels sex revisorer för deltagande i den granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, som skall äga rum under innevarande år, dels ock sex suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningens slut följande ledamöter av riksdagens andra kammare hava blivit utsedda till revisorer och suppleanter, nämligen:

herr	*Fast*	till	revisor	med	herr *Lovén*	som	suppleant
»	*Gustafson* i Kasenberg	»	»	»	» *Johanson* i Huskvarna	»	»
»	*Hage*	»	»	»	» *Törnkvist* i Karlskrona	»	»
»	*Holmgren*	»	»	»	» *Laurén*	»	»
»	*Johanson* i Hallagården	»	»	»	» *Olsson* i Golvvasta	»	» och
»	*Uddenberg*	»	»	»	» *Bäcklund*	»	»

var och en med 130 röster.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda valet.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 4 och 5 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.

§ 5.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 6, angående regleringen för budgetåret 1933/1934 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12 och 13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. handelshamnar och farleder.

Vid härefter skedd föredragning av *punkten 14*, angående anslag till handelshamnar och farleder, lämnades ordet på begäran till

Herr **Jeppsson**, som anförde: Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men jag har begärt ordet för att ge uttryck åt en farhåga, som jag hyser, nämligen att den föreslagna författningsändringen angående villkoren för statsbidrag till hamnbyggnader måhända kommer att medföra ett hämmande av hamnbyggandet, ett hämmande, som jag icke anser vara lyckligt. Jag vet emellertid, att åtskilliga inom riksdagen och ute i landet ha en annan uppfattning. Jag har endast velat begagna tillfället för att ge uttryck åt min mening vid frågans föredragning här i kammaren.

Jag har, herr talman, intet särskilt yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 15—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkterna 27 och 28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. länsarkitekternas anställningsvillkor m. m.

Härefter föredrogs *punkten 29*, angående anslag till utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m. samt till länsarkitekter; och yttrade därvid:

Herr **Skoglund:** Herr talman! Jag har låtit anteckna en blank reservation vid denna punkt, därför att jag önskar i kammaren säga några ord angående länsarkitekternas anställningsformer och deras tjänstgöringsvillkor.

Vi sträva ju i statsförvaltningen efter, att statens tjänstemän, som ha att pröva och granska viktiga ärenden, skola vara så oberoende som möjligt av påverkan från enskilt håll, och jag tror, att vi lyckats, då vi i stort sett ha en ämbetsmannakår, som står på en mycket hög ståndpunkt och till vilken vi

Ang. länsarkitekternas anställningsvillkor m. m. (Forts.)

i regel kunna sätta ett gott förtroende. Men det är statens skyldighet att anställa sina befattningshavare på sådant sätt och utfärda sådana instruktioner för dem, att de ej komma i tvetydig ställning och intaga en slags dubbelställning, som kan påverka dem, när de skola avgöra sina tjänsteärenden.

Länsarkitekterna ha en del förrättningar, som de skola utföra å tjänstens vägnar och för vilka de ej få taga betalt. Men det tråkiga är, att utöver dessa uppdrag å tjänstens vägnar få de åtaga sig en del uppdrag från enskilda uppdragsgivare, för vilka de få ersättning; och då är det kanske svårt att tänka sig, att när länsarkitekten som tjänsteman går att granska ett sådant arbete, som han utfört som privatman och för vilket han kanske erhållit en god ersättning, han skall göra någon anmärkning på detta. Den uppfattningen utbreder sig lätt, även om den är oberättigad, att om man, då man skall låta upprätta en stadsplan eller en styckningsplan eller något annat, vill vara säker på, att ej anmärkning kommer att göras, när den skall prövas av länsarkitektinstitutionen, är det bäst att lämna uppdraget direkt till länsarkitekten. Jag tror, att om en sådan uppfattning i stor utsträckning kommer att vinna insteg, har man kommit till något, som ej är bra utan nedsättande för statens auktoritet och förtroendet till statens tjänstemän.

Jag har intet yrkande att göra i dag, men jag ber att få vända mig till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet och rikta en enträgen hemställan till honom att undersöka, i vad mån det är möjligt, att dessa tjänstemän anställas på andra villkor. Jag förstår väl, att det närmast bottnar i en avlöningsfråga och att, om dessa befattningshavare ej få antaga sig uppdrag bredvid sin ordinarie tjänst, de måste få bättre avlöningsförmåner; och tiden är sådan, att det ej är lätt att komma med nya utgifter. Men det är kanske möjligt att överväga, vilka uppdrag de böra få åtaga sig utom tjänsten, om de ej kunna begränsas till sådana, som ej skola granskas av vederbörande länsarkitekt såsom länsstyrelsens sakkunnige.

Häruti instämde herrar *Olofsson* i Digernäs och *Nilsson* i Antnäs.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Leo:** Herr talman! Det förhåller sig onekligen så, som den ärade talaren sade, att med det nuvarande systemet för avlöning av länsarkitekterna äro förenade vissa olägenheter, åtminstone av formell natur. Men det är ju tyvärr icke sällsynt, att det är förknippat olägenheter med ett system för avlönande av statstjänstemän, som innebär, att dessa tjänstemän endast äro till hälften eller tredjedelen avlönade av statsmedel och hänvisade till att söka sin övriga utkomst genom privata uppdrag.

Det är heller ingen nyhet detta, att man befarar, att det kan uppstå vissa olägenheter med detta system för avlönande av länsarkitekterna. Då proposition år 1917 framlades om organisation av länsarkitektväsendet, yttrade dåvarande departementschefen, att det naturligtvis kunde vara förenat med vissa olägenheter att anställa länsarkitekterna utan full statslön, men han uttryckte samtidigt den förhoppningen, att dessa olägenheter ej skulle komma att bli av svårare art. Han pekade bl. a. på, att avgörandet i de frågor, vilka länsarkitekten har att föredraga, ej ligger hos länsarkitekten utan hos länsstyrelsen, och att denna har möjlighet att i tveksamma fall rådfråga sig hos byggnadsstyrelsen.

Jag är också angelägen att framhålla, att, såvitt jag har mig bekant, det icke i något konkret fall påvisats, att länsarkitekterna ha eftersatt sin tjänsteplikt på grund av kollision med deras privata uppdrag. Det gjordes år 1929 en förfrågan till samtliga länsstyrelser i detta avseende, och från intet håll

Ang. länsarkitekternas anställningsvillkor m. m. (Forts.)
anfördes då något exempel på att det skulle ha uppstått konflikt mellan länsarkitekternas tjänsteåligganden och deras privata uppdrag.

Emellertid är det klart, som den ärade talaren framhöll, att det skulle vara till fördel, om man kunde helt avlöna länsarkitekterna med statsmedel. Det är emellertid en ekonomisk fråga av ganska stor räckvidd, och jag tror icke, att tiden f. n. är lämpad för att slå in på ett sådant system.

Herr **Olsson** i Mellerud: Herr talman! Jag skulle ha kunnat nöja mig med att instämma i vad herr Skoglund på denna punkt anförde. Jag vill emellertid endast till det lägga, att det vore önskvärt, om vederbörande myndighet kunde ägna tillsättandet av dessa tjänster den största uppmärksamhet med hänsyn till att värdet av länsarkitektstjänsten i mycket hög grad hänger på den kapacitet, som innehavaren av tjänsten förfogar över. Det är nog alldeles riktigt, som statsrådet säger, att det icke har officiellt påvisats några konflikter vid länsarkitekternas utövande av sina tjänster, men detta *kan* också möjligen bero på att det är ett rätt känsligt område, där det är svårt att åstadkomma direkta bevis för eventuella missförhållanden. Man torde dock med stöd av erfarenhet kunna, utan att gå för långt, säga, att det nuvarande systemet på denna punkt åtminstone i en del fall orsakat icke obetydliga olägenheter.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr **Skoglund:** Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för det svar han gav. Det var ej så särskilt hoppgivande, men jag förmodar, att han dock ägnar frågan en viss uppmärksamhet.

Jag vill påpeka, hurusom riksdagen tidigare givit tillkänna, att den ej önskar ett sådant här samröre av tjänsten och privata uppdrag. Jag tänker då närmast på vägingenjörtjänsterna. Där var det tidigare så, att länsstyrelsernas s. k. vägsakkunniga fingo åtaga sig enskilda uppdrag vid sidan av tjänsten, men det var riksdagen enig om att det var en form, som ej fick fortsätta.

Jag skall andraga ett exempel, hur man ser inom andra närliggande arbetsområden på denna fråga, att en och samma person utför ett uppdrag och granskar det. Jag vände mig en gång för några år sedan till en t. f. överlantmätare och hemställde, om han ej ville se till, att ett ärende, som berörde mig, bleve expedierat. Han sade: »Det vill jag ej göra, därför att det är jag, som utfört arbetet i egenskap av distriktlantmätare. Nu är jag t. f. överlantmätare under överlantmätarens semester, och även om det ej finnes direkt förbud, måste vi inom den kår jag tillhör anse det som oriktigt, om jag granskar och godkänner det arbete, jag själv utfört.»

Men beträffande ett sådant närsläktat arbete, som länsarkitekterna utföra, har man tydligen en annan uppfattning, och det är därför, som jag ännu en gång vädjar till statsrådet att undersöka, vad som kan göras på denna punkt.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 30 och 31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32.

Lades till handlingarna.

Punkterna 33—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Lades till handlingarna.

Punkten 48.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Härefter föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av viss Svenska Tändsticks Aktiebolagets stämpelskuld; och

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av viss del av det allmänna arvsfonden tillfallna arvet efter komministern Carl Axel Herman Hallonlöf.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Ang. befrielse för borgmästaren Oscar Dahlbäck m. fl. från viss ersättningsskyldighet till kronan m. m.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för borgmästaren Oscar Dahlbäck m. fl. från viss dem i egenskap av magistratsledamöter ådömd ersättningsskyldighet till kronan m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 24 februari 1933 dagtecknad proposition, nr 158, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva,

dels att från det i riksstaten för budgetåret 1932/1933 uppförda extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet måtte såsom ersättning för de belopp, borgmästarna Oscar Dahlbäck och Alvin Wirgin av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts utslag den 19 oktober 1932, utbetalas till Dahlbäck 429 kronor 86 öre och till Wirgin 406 kronor 64 öre,

dels att Dahlbäck och Wirgin måtte befrias från skyldigheten att gälda dem i utslaget ålagd ränta,

dels ock att rådmannen John Ekdahl måtte befrias från skyldighet att gälda så stor del av den honom i utslaget ålagda räntan, som upplupit under tiden före den 18 november 1927.

I samband med Kungl. Maj:ts förslag hade utskottet till behandling förehaft

dels en före utlåtandet av Kungl. Maj:ts proposition inom andra kammaren av herr *Hamrin* väckt motion, nr 133, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att kronans fordran på ränta å de borgmästaren Dahlbäck, rådmannen Ekdahl och borgmästaren Wirgin genom Kungl. Maj:ts ovannämnda utslag ådömda ersättningsbelopp för av förre kronouppbördskassören i Jönköping Sven Cedergren vållad brist skulle eftergivas;

dels ock en inom första kammaren av herr *Ekman* väckt motion, nr 260, vari föreslagits, att riksdagen ville medgiva att från det i riksstaten för bud-

Ang. befrielse för borgmästaren Oscar Dahlbäck m. fl. från viss ersättningsskyldighet till kronan m. m. (Forts.)

getåret 1932/1933 uppförda extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet finge såsom ersättning för de belopp, Ekdahl av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts förenämnda utslag, till Ekdahl utbetalas 559 kronor 29 öre samt att Ekdahl måtte befrias från skyldigheten att gälda honom i utslaget ålagd ränta.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition samt de i ämnet väckta motionerna, måtte medgiva,

a) att från det i riksstaten för budgetåret 1932/1933 uppförda extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet finge såsom ersättning för de belopp, Dahlbäck, Wirgin och Ekdahl av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts förenämnda utslag, utbetalas till Dahlbäck 429 kronor 86 öre, till Wirgin 406 kronor 64 öre och till Ekdahl 559 kronor 29 öre; samt

b) att Dahlbäck, Wirgin och Ekdahl måtte befrias från skyldigheten att gälda dem i utslaget ålagd ränta.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Lindblad*, förste vice talmannen *Olof Olsson*, *Johan Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson*, *Anderson* i Råstock, *Törnkvist* i Karlskrona, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Höör, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol och *Andersson* i Ovanmyra, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å såväl motionen II: 133, i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, som motionen I: 260, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Andersson** i Höör: Herr talman! Det har vid detta utlåtande fogats en reservation, som skiljer sig från majoritetens förslag i så måtto, att reservationen vill gå på Kungl. Maj:ts förslag och således bevilja ersättning endast åt två av dessa magistratsledamöter, under det att majoriteten vill bevilja ersättning åt alla tre.

Saken förhåller sig så, att en kronouppbördskassör i Jönköping har förskingrat ett visst belopp. Magistratsledamöterna ha ådömts att till viss del ersätta detta belopp, som kronouppbördskassören har förskingrat. Sålunda ha de dömts att ersätta, Dahlbäck 429 kronor 86 öre, Wirgin 406 kronor 64 öre och Ekdahl 559 kronor 29 öre jämte ränta. Detta hava de ådömts på grund av det dem åliggande redogörareansvaret. Men dessutom har Ekdahl ådömts 200 kronors böter, därför att han eftersatt den kontrollskyldighet, som han haft i egenskap av tillförordnad borgmästare, skyldigheten att i första hand utöva kontroll över kronouppbörden. Han har eftersatt denna skyldighet och på den grund fått böta 200 kronor.

Nu anser Kungl. Maj:t, att de två andra magistratsledamöterna skulle få ersättning för de belopp, som de ådömts att betala men att Ekdahl icke skulle få något belopp ersatt utan endast få en del av den ränta, han skulle betala, efterskänkt. Kungl. Maj:t har ansett, att samma billighetshänsyn, som tala för de två magistratsledamöternas del, icke gälla för den tillförordnade borgmästarens del.

Reservanterna ha instämt i denna Kungl. Maj:ts uppfattning; och jag ber — för att göra denna långa historia kort — att i korthet få yrka bifall till reservationen, vilket är detsamma som bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Holmgren:** Herr talman! Saken förhåller sig på det sätt, som den föregående talaren har angivit, men statsutskottet har för sin del kommit till

Ang. befrielse för borgmästaren Oscar Dahlbäck m. fl. från viss ersättningsskyldighet till kronan m. m. (Forts.)

en annan slutsats än den han kommit till. Förhållandet är, att en kronouppbördskassör har förskingrat. Solidariskt ansvariga för medlen äro magistratens ledamöter, och de ha betalat vad på dem ankommer, och det förskingrade beloppet har således blivit täckt. Men man har funnit, att den tillförordnade borgmästaren har underlåtit att utöva den stränga kontroll, som ålegat honom, och därför har han ådömts 200 kronors böter. Dessa böter har han också betalat. Statsutskottet har ansett, att sedan han erlagt dessa böter, har han sonat sitt fel och är därefter jämställd med övriga magistratsledamöter. På den grund har statsutskottet ansett, att genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag denne man skulle bli hårdare straffad än de andra. Vid ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle de böter han erlagt bliva tredubblade.

Starka billighetshänsyn tala för att alla tre bliva befriade, och därför har statsutskottet ställt sig på den ståndpunkt, som utskottet gjort i sin hemställan, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr statsrådet **Nothin:** Herr talman! Ehuru jag kontrasignerat propositionen i ämnet, skulle jag icke ha begärt ordet, om den föreliggande frågan hade avsett enbart spörsmålet, huruvida ett efterskänkande skall ske i detta fall eller ej. Jag skulle då gärna ha sett, att riksdagen avstått även från kravet mot den tillförordnade borgmästaren. Emellertid har saken en vidsträckt principiell betydelse, som gör, att jag icke ansett mig kunna förbigå frågan med tystnad, utan tvingar mig att göra en vädjan till kammaren att taga sig en grundlig funderare, innan man går på den mildare linje, som vi kanske alla personligen gärna skulle se.

Det är två huvudgrunder, varpå statsverket kan göra gällande ersättningskrav mot ämbets- och tjänstemän. Uti ena fallet är fråga om felaktig ämbetshandling, där statsverket utkräver skadestånd enligt vanliga rättsregler. I det andra fallet stöder man sig på vad jag skulle vilja kalla ämbets- och tjänstemännens redogöraransvar, och detta är det för staten viktigare. Det är faktiskt så, att all statlig medelsförvaltning omhänderhaves av ämbets- och tjänstemännen under detta redogöraransvar. Har ett ämbetsverk beslutat en utbetalning, som sedan vid granskning i vederbörande revision befinnes ha varit oriktig, så dömes, icke den som fått beloppet, utan vederbörande beslutande myndighet att återbetala det, och det hjälper icke, att den beslutande varit i aldrig så god tro. Frågan må hava varit hur tveksam som helst; vare sig fråga är om tolkningen av löneförfattningar, dyrtidstilläggsbestämmelser eller något annat, så ankommer det i sista hand på den administrativt dömande myndigheten att, om den har en annan tolkning, ålägga vederbörande att återbetala vad för mycket utgivits. Denna uppfattning kan synas sträng, men jag tror, att den är den för staten i längden bästa. Den tvingar den utbetalande myndigheten att noga tillvarataga statens rätt och bästa.

Sedan kommer man då till spörsmålet, huru det skall förfaras, när detta belopp skall återkrävas. Då tillämpas den praxis, att om det icke från den, som uppburit lönen, dyrtidstillägget eller vad det vara må, återbäres till statsverket, efterskänkes i nådeväg ersättningsskyldighet för den beslutande i de fall, då det icke ligger verklig vårdslöshet eller verkligt vållande honom till last. Är däremot så fallet, ligger det icke inom min erfarenhet från de tider jag tjänstgjort såsom statsrådsledamot, att ett efterskänkande skett.

Om jag går till föreliggande fall, har, såsom den förste ärade talaren anfört, ersättningsfrågan uppkommit på det sättet, att kronouppbördskassören i Jönköping gjort sig skyldig till förskingring av betydande belopp. Enligt uppbördsreglementet och vissa andra författningar åligger det magistraten lik-

Ang. befrielse för borgmästaren Oscar Dahlbäck m. fl. från viss ersättningsskyldighet till kronan m. m. (Forts.)

nande redogöraransvar, som jag nyss talade om. Det heter nämligen: »I stad är magistraten ansvarig för debiteringens, uppbördens och redovisningens verkställande.» När denna förskingring var konstaterad och utredd, anställdes talan mot magistratens ledamöter, varvid det yrkades skadestånd av dem på allmänna grunder, därför att de skulle gjort sig skyldiga till tjänstefel och underlåtit utöva behörig tillsyn. Denna skadeståndstalan ogillades och är således bragt ur världen. Vidare anställdes ansvarstalan mot magistratsledamöterna därför att de underlåtit utöva vederbörlig kontroll. Denna talan bifölls mot tillförordnade borgmästaren Ekdahl, men ogillades mot de båda övriga. Slutligen anställdes talan om ersättning enligt den bestämmelse jag nyss uppläst på grund av magistratsledamöternas redogöraransvar. Den bifölls delvis med vissa belopp, som dock voro jämförelsevis små i förhållande till dem, varom det tidigare varit fråga i målet.

Nu ha ämbetsverken tillstyrkt en ansökan från alla tre magistratsledamöterna om efterskänkande av de ådömda beloppen, och de ha åberopat, att efterskänkande förekommit i åtskilliga liknande fall. Det torde vara detta tillstyrkande, som har legat till grund för statsutskottets majoritets uppfattning.

Granskar man emellertid närmare dessa andra fall, synes den uppfattningen vinna stöd, att det föreligger ett missförstånd av de ämbetsverk, som yttrat sig. Inom socialdepartementet har gjorts en utredning angående alla tidigare fall, där man efterskänkt ersättningskrav mot dem, som haft att bära redogöraransvar för underordnads förskingringar. Fr. o. m. år 1918 eller så långt tillbaka, som man har undersökt saken, har, såvitt jag kunnat finna, icke i något fall vederbörande varit ådömd ansvar för bristande tillsyn, utan i flertalet fall har det varit konstaterat, att ingen försummelse alls har legat vederbörande till last. Endast i ett fall ansågs det i ärendet vara utrett, att vederbörande visserligen eftersatt sin skyldighet att utöva kontroll, men då denna underlåtenhet ansågs ha haft sin grund i stor arbetsbörda och i vissa svårigheter att fullgöra kontrollen, och då därtill kom, att vederbörandes ekonomiska ställning var sådan, att det ansågs uteslutet, att statsverket kunde få ut någon ersättning av honom, beslöt man efterskänka densamma.

Det fall, som nu föreligger, är alltså i viss mån olikt de föregående. En klar ersättningsskyldighet förefinnes för alla tre magistratsledamöterna. De ha också inbetalt dem åliggande ersättningsbelopp. Det synes emellertid icke ha behövt möta några principiella betänkligheter att efterskänka ersättningsskyldigheten för de två, vilka anses icke ha gjort sig skyldiga till något brottsligt förfarande, men skulle man efterskänka ersättningsskyldigheten även för den tillförordnade borgmästaren, så skulle det, såvitt jag kan finna, föra med sig den konsekvensen, att statsverket praktiskt taget komme att avstå från att utkräva redogöraransvar i alla de fall, där sådant ansvar överhuvud taget kommer i fråga att utkrävas. Motiverar man här ett bifall till framställningen därmed, att vederbörande icke har kunnat dömas till skadeståndsersättning i vanlig ordning, så måste man också bifalla alla krav på befrielse från ersättningsskyldighet, där den grundar sig på redogöraransvar och icke utgör skadestånd på grund av rent tjänstefel.

Det är alldeles riktigt, som den siste ärade talaren framhöll, att vederbörande blivit tillräckligt straffad genom de ådömda böterna. Det är icke heller fråga om att utkräva något ytterligare straff, utan frågan är endast den, att man med hänsyn till konsekvenserna icke vågar sträcka mildheten så långt, att man här eftersätter en klar och tydlig ersättningsskyldighet, som är honom ålagd i allmän författning; i detta fall i det allmänna uppbördsreglementet.

Ang. befrielse för borgmästaren Oscar Dahlbäck m. fl. från viss ersättningsskyldighet till kronan m. m. (Forts.)

Jag ber därför att få förorda, att kammaren ansluter sig till den mening, som uttalas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr **Jeppsson:** Herr talman! Efter den uttömmande redogörelse för detta ärende, som statsrådet Nothin har lämnat, skall jag icke upptaga kammarens tid därmed. Jag skall endast be att i allra största korthet få ange, varför jag i statsutskottet har ansett mig kunna ansluta mig till utskottsmajoritetens ståndpunkt.

Jag vill då börja med att erinra om vad statsrådet Nothin nyss uttalade, nämligen att redogöraransvaret åligger hela magistraten, alltså såväl Dahlbäck och Wirgin som Ekdahl. I det fallet förutsätter ju Kungl. Maj:t icke något annat än att de två förstnämnda, alltså Dahlbäck och Wirgin, skola befrias från hela ersättningsskyldigheten och även den ifrågavarande räntan. När det gäller Ekdahl, vill däremot Kungl. Maj:t icke gå så långt, utan han skall få vidkännas en del av den genom kronouppbördskassören i Jönköping vållade förlusten. Det är måhända också skäl att erinra därom, att Ekdahl såsom tillförordnad borgmästare vid den tid, då förskingringen ägde rum, närmast hade att utöva tillsynen över ifrågavarande kronouppbördsman. Han har icke dömts i den meningen, att förfarandet har varit av den art, att det kunde föranleda ansvar, utan Ekdahl har, efter vad framgår av handlingarna, dömts till ansvar för det han eftersatt honom åliggande tillsyn över kronouppbördsmannen Cedergrens medelsförvaltning. För detta har han blivit ådömd 200 kronors böter, som han också, efter vad som uppgivits, har betalat.

När jag, efter att ha läst handlingarna, sökt bilda mig en uppfattning om denna sak, kan jag icke neka till att de hörda myndigheternas utlåtanden utövat stort inflytande på mitt ställningstagande. Man finner nämligen, att de i ärendet hörda myndigheterna, statskontoret, länsstyrelsen i Jönköpings län och justitiekanslersämbetet, samtliga ha tillstyrkt, att såväl Dahlbäck och Wirgin som Ekdahl skola befrias från dem ådömd ersättningsskyldighet till kronan.

Nu säger statsrådet Nothin, att han tror, att myndigheternas yttranden skulle bero på ett missförstånd från deras sida. Ja, därom kan jag naturligtvis icke yttra mig vare sig i förnekande eller bejakande riktning, men nog har det åtminstone förefallit mig högst märkvärdigt, om samtliga dessa tre hörda myndigheter så skulle missförstått detta ärendes innebörd, att de på grund av missförstånd av sakens rätta sammanhang hade tillstyrkt befrielse även för Ekdahl. Jag kan naturligtvis icke i det fallet yttra mig med samma säkerhet som herr statsrådet Nothin, som ju haft tillfälle att sätta sig betydligt bättre in i detta ärende och på grund av sina kvalifikationer i övrigt har betydligt större förutsättningar än jag, men jag har dock trott mig finna ett starkt stöd för mitt ställningstagande, då man kan åberopa, att samtliga de tre hörda myndigheterna ha kommit till samma resultat, nämligen att tillstyrka befrielse även för Ekdahl.

Detta, herr talman, har för mig varit det avgörande, då jag haft att ta ställning till denna fråga inom utskottet, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Nothin:** Herr talman! Jag ber den siste ärade talaren ursäkta, ifall jag missförstått honom. Jag uppfattade emellertid hans yttrande så, att tillförordnade borgmästaren Ekdahl icke skulle vara dömd till ansvar för sin försummelse i något hänseende, som sammanhängde med kronouppbördskassörens medelsförvaltning. Jag ber då endast att få rekapitulera följande: I uppbördsreglementet är sagt, att »i stad är magistrat ansvarig för debiterin-

Ang. befrielse för borgmästaren Oscar Dahlbäck m. fl. från viss ersättningsskyldighet till kronan m. m. (Forts.)

gens, uppbördens och redovisningens behöriga verkställande». Det är på grund av detta stadgande, som redogöraransvar utkräves. I utslaget mot Ekdahl, då han dömdes till ansvar, sades det, att han hade eftersatt honom åliggande skyldighet att öva tillsyn över kronouppbördskassörens medelsförvaltning. När han i sista hand icke dömdes skadeståndsskyldig, skedde det i huvudsak på den grund, att det icke kunde antagas, att om han utövat större tillsyn, man då kunnat vara säker på att denna förskingring icke hade skett.

Beträffande myndigheternas ställningstagande skall jag endast be att få läsa upp vad justitiekanslersämbetet säger: »Under åberopande av att tidigare i ett flertal fall, vilka i förevarande avseende syntes vara jämförliga med det nu ifrågavarande, ersättningsskyldighet eftergivits, tillstyrkte ämbetet bifall» o. s. v. Enligt min uppfattning är nu föreliggande fall icke jämförligt med de tidigare på den grund, att här föreligger en klart fällande dom av högsta domstolen till ansvar för bristande tillsyn, och något sådant har icke varit fallet i föregående ärenden, då riksdagen medgivit efterskänkande av ersättningsskyldigheten.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Andersson i Höör begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 60, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid berörda utlåtande fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 8.

Om befrielse för f. mästerlotsen K. Roos från skyldigheten att till statsverket inleverera viss lotsningsersättning.

Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 61, i anledning av väckt motion om befrielse för förre mästerlotsen K. Roos från skyldigheten att till statsverket inleverera viss lotsningsersättning.

I en inom andra kammaren av herrar *Lithander* och *Christiernsson* väckt motion, nr 125, hade föreslagits, att riksdagen måtte av billighetsskäl befria förre mästerlotsen K. Roos från den numera utdömda skyldigheten att till kungl. lotsstyrelsen inleverera behållen ersättning enligt § 30 i lotsförordningen eller tillhopa 1,666 kronor 33 öre.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation avgivits av herr *Holmgren*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Om befrielse för f. mästerlotsen K. Roos från skyldigheten att till statsverket inleverera viss lotsningsersättning. (Forts.)

Efter föredragning av utskottets hemställan erhölls ordet av

Herr **Lithander**, som yttrade: Herr talman! Genom föreliggande motion har en mästerlots i Hälsingborg, som, enligt vad motionärerna anse, blivit utsatt för en orättvisa, sökt att genom riksdagens bemedling få den rättvisa, som han på annat vis icke har kunnat få. Förhållandet är det, att förre mästerlotsen Roos hade behållit den del av ersättningen för verkställda lotsningar, som han enligt gällande författning var berättigad att få. Lotsstyrelsen, som önskade få en förändring till stånd, instämde denne mästerlots till rådhusrätten i Malmö med begäran om redovisning för den del, som han enligt gällande förordning hade rätt att behålla. Detta skedde år 1919, och den bestämmelse, det gällde, var 30 § lotsförordningen. I dom den 15 maj 1919 blev Roos av rådhusrätten frikänd från denna redovisning, och denna frikännande dom blev stadfäst av skånska hovrätten i Malmö genom utslag den 30 december samma år. Dåvarande justitiekanslern tillät icke målets fullföljande till högsta domstolen. Det förelåg alltså en laga kraftvunnen dom på att ifrågavarande ersättning enligt § 30 lotsförordningen icke skulle utgå till statsverket. Efter det denna dom vunnit laga kraft, företog Roos lotsningar, så att 60 procent därav uppgick till 1,666 kronor 33 öre, vilka medel han ansåg sig kunna behålla. Han hade ju två underrätters bekräftelse på att han hade rätt därtill. Härtill kommer också, att om han insänt dem till lotsstyrelsen, hade denna icke haft rätt att taga emot dem.

Det må därför vara ägnat att väcka förvåning, att ungefär 10 år senare tog lotsstyrelsen upp denna fråga igen, och då visade det sig, att vad som var laga rätt år 1919, var icke laglig rätt år 1931. Man måste säga, att uppfattningen om vad som är rätt eller orätt i ett sådant fall som detta ter sig ganska underlig. Man måste finna förklarligt, om denne lots ansåg sig vara i sin fulla rätt, då han haft två underrätters bekräftelse på att han riktigt följt gällande förordning, och justitiekanslern icke tillåtit, att anmärkningen fick fullföljas, och att han, då det icke går att få rättvisa på annat vis, utan lotsstyrelsen avkräver honom det förutnämnda beloppet, går till riksdagen för att vid den prövning, som riksdagen i alla fall kan underkasta en sådan sak, få rättvisa.

Det har varit ett senare mål, som har kastat sin skugga över detta och som har medfört, att ett underkännande av hans handlingssätt har skett tio år senare. Man kan ha vilken uppfattning som helst om hur det bör ordnas för framtiden, och det är lotsstyrelsens fulla rättighet att på den punkten besluta nya bestämmelser, men det är icke enligt min mening rätt att låta ett sådan beslut få retroaktiv verkan gentemot personer, som många gånger under mycket svåra förhållanden måst utföra sin verksamhet. Dessa långlotsningar voro ju på den tiden ofta förenade med verklig livsfara, och var och en, som känner till under vilka förhållanden lotsarna utöva sin många gånger farliga verksamhet, måste uppröras över att, när de iakttagit gällande förordningar, myndigheterna på detta sätt sedan vilja beröva dem vad de haft full rätt att få.

Vederbörande mästerlots har nu blivit pensionerad. Det framgår av handlingarna vilka inkomster han haft under de sista åren, och hans årsinkomst har nu sjunkit ned till 2,560 kronor under det sista år, för vilket uppgifter föreligga. Om statsverket av denna lilla pension skall utkräva 1,666 kronor förstår ju var och en, att det måste möta svårigheter för en person i den ekonomiska ställning, som han har, att komma ut med detta.

Det må emellertid vara svårt eller icke. För mig står det som en upprörande orätt, att man på detta vis skall behandla en person i denna mästerlots ställning eller för övrigt i vilken ställning som helst. Jag har varit i tillfälle att

Om befrielse för f. mästerlotsen K. Roos från skyldigheten att till statsverket inleverera viss lotsningsersättning. (Forts.)

följa denna sak under de gångna åren, och det har icke varit något uppbyggligt skådespel att se, hur understundom personer kunna bli behandlade.

Jag skall icke här, herr talman, ingå på frågan om vad orsaken kan vara till att, när ett mål avdömes på ett sätt i tvenne instanser år 1919, så skall ett fullt analogt fall behandlas på annat vis år 1931, vilket haft till följd, att en person i den blygsamma ekonomiska ställning, som här är fallet, skall bli på detta vis behandlad. Saken ligger tydlig och klar, och jag kan icke se annat än att den enda riktiga väg, som här är att gå, är att ge mannen rättvisa, och det sker genom att andra kammaren bifaller motionen, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Med herr Lithander förenade sig herrar förste vice talmannen *Bengtsson* och *Bergström*.

Herr **Andersson** i Höör: Herr talman! Utan att gå in på några klagomål över de domstolsutslag, som fällts under tiden, vilket herr Lithander i detta fall gjort, vill jag endast säga, att när en enskild motionär i vanliga fall motionerar om en dylik sak, säger utskottet i lyckligaste fall i sin motivering, att den saken bör undersökas av Kungl. Maj:t, innan riksdagen och utskottet intaga någon ståndpunkt. Men detta kan man icke säga här, därför att frågan dock redan är undersökt av Kungl. Maj:t. Roos har nämligen sökt att av nåd bliva befriad från återbetalning, vilken underdåniga ansökan Kungl. Maj:t emellertid avslagit. I vanliga fall brukar man sätta tilltro till Kungl. Maj:t. Skall man icke göra det i detta fall också? Skall man icke tro, att Kungl. Maj:t har synat alla papperen, och Kungl. Maj:t har ändå icke kunnat komma till annat resultat än till ett avslag. Om motionärerna hade nöjt sig med att föreslå, att saken skulle ytterligare prövas av Kungl. Maj:t, så hade det legat någon reson däri, men jag tycker att andra kammaren icke kan vara med om att under sådana förhållanden gå direkt på denna motion.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Lithander:** Herr talman! Det är just därför att Kungl. Maj:t icke velat av nåd gå in för detta, som vi väckt vår motion. För övrigt tycker jag det vara underligt, att man överhuvud taget skall behöva av nåd begära det, som man tydligt och klart har rätt att få. Jag skall be att få läsa upp den ifrågavarande paragrafen 30 i förordningen den 15 februari 1881 (nr 7) angående lotsverket, däri det stadgas följande: »Åstundar fartygsbefälhavare biträde av lots över öppen sjö, som icke utgör lotsled eller del därav, eller att hava lots ombord under kryssning på station eller då fartyget ligger å redd eller i hamn, och kan lots utan hinder av andra tjänsteåligganden sådant sig åtaga, njute han ersättning efter överenskommelse.» Och sedan stadgas i tjänstgöringsreglementet för lotsverket av den 23 december 1914 (nr 442), som trädde i kraft med ingången av 1915, i § 39: »Om fartygsbefälhavare det åstundar och lotsens tjänståligganden det medgiva, må lots åtaga sig fartygs lotsning över öppen sjö, som icke utgör lotsled eller del därav, samt under fartygs kryssning på station eller då det ligger å redd eller i hamn kvarstanna ombord.» § 81 i samma reglemente föreskriver, att av de enligt bestämmelser för lotsverket vederbörande lotsplats tillfallande lotspenningar 40 % tillfalla den å platsen anställda lotspersonalen samt återstående 60 % statsverket.

Det finns ingen möjlighet att kunna driva den satsen, att icke denne man handlat i överensstämmelse med gällande lagar och förordningar. Han hade

Om befrielse för f. mästerlotsen K. Roos från skyldigheten att till statsverket inleverera viss lotsningsersättning. (Forts.)

haft full rätt — och detta är, såsom jag säger, bekräftat av två underrätter, och J. K. har icke velat fullfölja målet. När då lotsstyrelsen vid ett senare skede intager en annan ståndpunkt, får denne man sitta emellan och tvingas att vända sig till riksdagen. Jag tycker, att det vore den enklaste gärd av rättvisa, ifall riksdagen i detta fall ger honom vad han ärligt har rätt att få. Det är icke heller för statsverket likgiltigt, huru man får medlen, och får man dem på det sättet, att man berövar denne lots vad han ärligen förtjänat, så blir det ingen välsignelse med en sådan budget.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag har visserligen icke deltagit på avdelningen i statsutskottet i behandlingen av denna fråga och skulle därför kanske regelmässigt avstått från att begära ordet. Men jag fäste mig vid en sak, och det var, att den ärade motionären tycks ha utgått ifrån att icke vederbörande lotsar följt med vad som hänt sedan 1919. Herr Lithander försökte få kammaren att tro, att dessa personer icke alls hade reda på vad högsta domstolen sagt i »Stora lotsmålet».

Sedan ville han också göra gällande, att denne person varit i sin fulla rätt, när han fortsatt på sätt som skedde. Jag kan icke draga den slutsatsen. Sedan det fallit ett prejudicerande utslag, som jag föreställer mig, att alla övriga intressenter tagit reda på vad det innehöll, kan det icke vara rimligt att fortsätta, som om ingenting hänt.

Detta är, herr talman, de skäl, som jag för min del haft för att gå på bifall till utskottets förslag.

Herr **Lithander:** Herr talman! Vad som här hänt, har hänt före den tid, då ändringen skedde. Det är det, som man i detta fall velat hålla på, att han skulle åtnjuta den lagliga rätt, han hade icke efter det denna förordning utfärdades utan före dess utfärdande. Det gäller här icke lotsningen efter den tiden, utan det gäller lotsningen före den tiden. Därför är kammaren på den säkra sidan, om den biträder motionärernas yrkande.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Ekman:** Herr talman! Det är icke, såsom herr Lithander säger, här fråga om att kräva åter de lotsavgifter, som Roos enligt lotsstyrelsens mening oriktigt uppburit, men som han hade skånska hovrättens utslag på att han skulle få behålla. Kravet på återbetalning gäller sådana lotsavgifter, som Roos uppburit, efter det skånska hovrättens dom fallit, och som varje annan lots i lotsverket återburit, sedan högsta domstolens utslag fallit, men som Roos i Hälsingborg motsatt sig att återbära. Skulle kammaren i detta fall bifalla motionen, betyder det, att Roos på grund av sin tredska tillerkännes en förmån, som ingen annan lots kommit i åtnjutande av, och som står i strid med högsta domstolens utslag.

Herr **Lithander:** Herr talman! Vad Roos har fått är ersättning för lotsning i öppen sjö under tiden före Kungl. Maj:ts brev av den 5 mars 1920. Även om det skulle ha den påföljden, att andra lotsar finge del av detta, låge det en rättvisa däri, ty man kan icke fråntaga den ene lotsen, som haft två underrätters bekräftelse på att han iakttagit vad han skulle, denna rätt, därför att möjligen andra lotsar, som icke haft detta domstolsutslag att stödja sig på, betalat tillbaka. Man är på den säkra sidan, om man ger honom vad han har rätt till, innan det kungl. brevet kom till. Det får väl vara någon rättvisa även i Hälsingborg.

Om befrielse för f. mästerlotsen K. Roos från skyldigheten att till statsverket inleverera viss lotsningsersättning. (Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Lithander, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 61, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Ang. utredning i syfte att statstjänstemännens löner måtte i högre grad än f. n. göras beroende av prisen å jordbrukets produkter.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 62, i anledning av väckt motion angående utredning i syfte att statstjänstemännens löner måtte i högre grad än för närvarande göras beroende av prisen å jordbrukets produkter.

I en inom andra kammaren av herr *Olsson* i Blädinge väckt motion, nr 124, hade föreslagits, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa sådan utredning, att statstjänstemännens löner måtte i större utsträckning än vad hittills vore fallet göras beroende av gällande pris å jordbruksnäringens viktigaste livsmedelsprodukter i syfte att därigenom kompensera löntagarna för eventuellt fördyrade livsmedelspriser.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *N. J. Martin Svensson, Alexander Nilsson, Olsson* i Blädinge och *Nilsson* i Hörby, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning av frågan, huruvida statstjänstemännens löner borde i större utsträckning än vad hittills vore fallet göras beroende av gällande pris å jordbruksnäringens viktigaste livsmedelsprodukter i syfte att därigenom kompensera löntagarna för eventuellt fördyrade livsmedelspriser samt, i den mån utredningen därtill föranledde, beakta dess resultat vid framläggande av förslag till riksdagen om nya löneregleringar.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Olsson** i Blädinge: Herr talman! Anledningen till att jag framburit denna motion är den, att jag utgått ifrån såsom ofrånkomligt att med hänsyn till jordbruksnäringens svåra nödläge statsmakterna väl ändå

Ang. utredning i syfte att statstjänstemännens löner måtte i högre grad än f. n. göras beroende av prisen å jordbrukets produkter. (Forts.)

sent omsider måste vidtaga sådana åtgärder, som förmå bringa verklig och verksam hjälp åt denna näring, som nu är utsatt för så allvarliga svårigheter, att de bringa tusentals ekonomiskt svaga jordbrukare på ruinens brant. Tyvärr synes majoriteten i riksdagen, åtminstone att döma efter vad hittills förekommit, ännu icke till fullo ha insett vad detta kan komma att för framtiden innebära för vårt land. Ty om så varit fallet, menar jag, skulle vi långt tidigare sörjt för en verksammare hjälp än stödlånen och andra visserligen välmenande men dock alltför otillräckliga åtgärder, som kunna liknas vid en viss medicin, som hjälper för dagen men gör patienten i morgon sjufalt värre. Den som vill förskaffa sig en mera tillförlitlig kännedom om de verkliga produktionskostnaderna vid jordbruket kan hava stor nytta av att taga del utav den utredning härom, som för några år sedan förrättades av direktör Nanneson — vilken utredning i förbigående sagt borde alltjämt fortgå till tjänst för dem, som icke själva hava tillfälle att förskaffa sig praktisk erfarenhet på området — och säkerligen torde man av denna utredning finna, att det icke är i onödan, som landets jordbrukare klaga sin nöd. Intet företag av vad namn det vara må kan under någon längre tid bestå, om det för varje år går med förlust, och denna regel gäller också för jordbruket.

Om vi sålunda ännu gärna vilja hoppas på statsmakternas medverkan till ett lönande jordbruk, så att dess utövare ännu en gång skola kunna betala både skuldräntor och skatter, så uppställer sig åtminstone för mig den frågan: På vad sätt kan man uppnå en jämvikt i lönehänseende för statens tjänstemän, som helt naturligt böra erhålla full kompensation, motsvarande den väntade och efterlängtade prisstegringen? För min del har jag trott mig finna den lämpligaste lösningen genom att åtminstone till en del återgå till ett äldre, här i landet länge prövat lönesystem, då tjänstemännens löner voro intimt fästade vid jordbruksnäringen genom att lönerna gjordes beroende av de förnämsta av jordbrukets livsmedelspriser. Det är högst sannolikt, att om vi fortfarande bibehållit samhörigheten mellan statstjänarnas löner och det svenska jordbruket, dess representanter tillsammans skulle hava funnit medel att i möjligaste mån stabilisera livsmedelsprisen till ömsesidig nytta och måhända även i någon mån kunnat stävja oskäliga anspråk på mellanhandsvinster, som äro en kräftskada för såväl producenter som konsumenter.

Ja, detta är nu i korthet mina funderingar på detta viktiga område, som jag har tagit mig friheten att framföra. Utvecklingen har gått därhän, att vi jordbrukare nu befinna oss i minoritetsställning, till stor del beroende på att vi här i landet skapat nya tjänster i måhända alltför stor utsträckning, och att industrien kraftigt utvecklats och dragit till sig massor av landsortens befolkning och järnvägarna likaså. Alla dessa äro intresserade av billiga livsmedel. Endast ett fåtal av dem alla äro så förutseende, att de på grund av nu rådande förhållanden finna det nödvändigt att bistå jordbruket; men även med denna hjälp, som vi tacksamt erkänna, äro vi för få för att bringa jordbruket den verksamma hjälp, som det så väl behöver.

Utskottsmajoriteten har själv icke haft ett ord att säga om den väckta frågan utan nöjt sig med vad socialstyrelsen anfört, vilket i huvudsak går ut på att allt är bra som det är. Jag förmodar, att socialstyrelsen själv tillsätter de ombud, som hopsamla uppgifter för dyrtidstilläggen, och även själv kontrollerar deras riktighet. Såvitt jag vet ha skattebetalarna därvid ingenting att säga till om. Vid de markegångssättningar, som ännu förekomma, äro såväl avgäldsgivare som avgäldstagare representerade, vilket jag anser vara den fullt riktiga principen.

Ang. utredning i syfte att statstjänstemännens löner måtte i högre grad än f. n. göras beroende av prisen å jordbrukets produkter. (Forts.)

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Hansson* i Rubbestad, *Bengtsson* i Kullen, *Mattsson*, andre vice talmannen *Magnusson*, *Jönsson* i Boa, *Thorell* och *Gustafson* i Kasenberg.

Herr **Andersson** i Höör: Herr talman! Såsom motionären själv påpekar, har utskottsmajoriteten icke gjort sig besvär att säga något själv utan endast åberopat socialstyrelsens yttrande. För egen del skulle jag vilja säga, att om jag ett ögonblick trott på att man skulle kunna komma fram på den väg, motionären föreslagit, skulle jag i någon mån kunnat reflektera därpå, men jag kan icke tillägna mig den tron. Jag tror, att det är omöjligt att återgå till det gamla system, som motionären själv föreslagit. Skall man nu tillsätta en kommitté, så kostar det pengar. Varje gång man behandlar framställningar om anslag till kommittéväsendet, prutar man och tycker, att det är en massa pengar, som åtgå till kommittéer o. s. v. Skall man nu tillsätta en ny kommitté, som kanske skall sitta några år framåt och kosta åtskilliga tiotusentals kronor utan att komma till något resultat, frågar jag verkligen: Har man råd till detta i dessa tider? Man är tvungen att tillsätta kommittéer, då det är nödvändigt, men det tycker jag, att man icke kan säga om denna kommitté.

Sedan är det här en annan sak, som kommer till. — Jag frågade motionären i utskottet, vilka eller huru många statstjänstemän han avsåg, och om han avsåg även de statstjänstemän, som äro anställda i de affärsdrivande verken såsom statens järnvägar, post och telegraf m. m. I sådant fall finge man väl också samtidigt undersöka de taxor, som dessa verk tillämpa. Gäller det däremot bara de statstjänare, som äro anställda i de centrala ämbetsverken, då blir det endast en liten del av statstjänarna. Jag frågade efter detta men fick intet svar. Jag vet ännu icke, huru många av statstjänarna som verkligen avses.

Som sagt, jag tror icke, man kan komma till något resultat på den väg, motionären föreslagit, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Lundell:** Herr talman! Motionärens yrkande är ju, att statstjänstemännens löner närmare skulle följa livsmedelspriserna, än de för närvarande göra. Det yrkandet är så till vida ganska litet preciserat, som en sådan variation ju kan ske på många olika sätt. Det är icke utsagt, om motionären närmast tänker sig, att det är partipriserna hos producenten, som skola följas, eller minutpriserna, och icke heller, på vad sätt priserna på olika livsmedelsprodukter skola vägas i förhållande till varandra i den index, som skulle tjäna till bas för reglering av dyrtidstilläggen eller lönerna. Detta menar säkerligen motionären, att den tilltänkta utredningen skulle avgöra.

Jag vill för min del säga, att jag anser, att det ligger en mycket sund tanke bakom motionärens yrkande, nämligen på så sätt, att genom en sådan reglering skulle ett visst tvång läggas på andra minuthandelspriser i sådan riktning, att de komme att variera mera likformigt eller mera proportionellt med livsmedelspriserna, än de för närvarande göra. Det tror jag skulle vara både nyttigt och hälsosamt för samhället. Det är i alla fall så, att livsmedlen äro de grundläggande nyttigheterna, som en människa minst av allt kan undvara, och i jämförelse med livsmedlen komma kläder och bostäder i andra och tredje

Ang. utredning i syfte att statstjänstemännens löner måtte i högre grad än f. n. göras beroende av prisen å jordbrukets produkter. (Forts.)

rummet. Mekanismen skulle nu vara den, att om tjänstemännens köpkraft skulle komma att variera proportionellt eller åtminstone delvis proportionellt endast med livsmedelspriserna, räcker den icke till att låta priserna på kläder och bostäder samt diverse andra nyttigheter sväva i väg i det fria, som de nu göra, tämligen oberoende av livsmedelsprisernas variationer. Priset beror ju icke bara på tillgång utan också på efterfrågan, och efterfrågan på dessa andra nyttigheter till högre priser skulle då bli mindre, åtminstone från tjänstemännens sida.

Jag anser, att det hela är en fråga, som är väl förtjänt av en utredning, och gentemot den siste ärade talaren skulle jag vilja säga, att utredningarna borde väl kunna ske litet fortare, än de i regel ha skett i vårt land. Det kunde vara lämpligt, om detta nu bleve föremål för utredning, att man frånginge den skadliga kutym, som hittills varit rådande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Endast ett par ord!

Det är väl så, att alla, som verkligen läst igenom socialstyrelsens yttrande här, borde finna, att det är av så pass klargörande beskaffenhet, att det överhuvud taget icke bort gå att uppbringa några talare för reservationen.

När jag dock begärt ordet, vill jag passa på att säga, att det i statsutskottet gjordes det påpekandet, att bifall till motionen skulle innebära detsamma som ett försök att återgå till tider, då man i stort sett hade naturahushållning. Det påpekades också, att ett fåtal präster, för vilka avlöning utgick efter de gamla löneregleringsbestämmelserna för denna ämbetsmannakår, under kristiden med dess höga priser fingo en utomordentligt hög lön, därför att deras avlöning hänförde sig till gällande priser på livsmedel bland annat. När man dessutom måste komma ihåg, att det är en himmelsvid skillnad mellan de priser, som erläggas direkt till producenterna, och de priser, som konsumenterna få betala, är det enligt mitt enkla förstånd omöjligt att se, efter vilka metoder man skulle gå fram för att verkligen nå ett resultat, som vore rättvisare än nu är fallet ur olika parters synpunkt.

Då jag har den upfattningen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Carlström:** Herr talman! Jag förstår mycket väl, att motionären kommit fram med detta förslag såsom en opinionsyttring mot den väldiga skillnad, som nu råder mellan befattningshavarnas inkomster i pengar räknat och de inkomster, som jordbrukarna här i landet för närvarande och för övrigt sedan länge komma i åtnjutande av. Men å andra sidan måste jag säga, att jag har mycket svårt att förstå motionären, då han tror, att man skulle kunna genom en utredning vinna något väsentligt resultat på dessa vägar. Jag förundrar mig också i någon mån över att reservanterna, som ju väl haft tillfälle att söka tänka sig in i problemet, kunna tro, att man genom en utredning kan vinna något resultat i detta fall.

Det är väl tämligen tydligt, att det icke är lätt att skilja ut t. ex. statstjänarkåren här i landet ifrån den fria marknadens befattningshavare och säga, att här ha vi en grupp, för vilken vi skola reglera lönerna enligt ett visst system, som icke alls har någon motsvarighet i den fria marknaden. Jag vill bara erinra, att vid den kraftiga löneregleringen, som vi här i landet genomförde 1919, var det så, att bakom denna låg den fria marknadens prisbildning på löner den tiden. Det är, menar jag, uppenbart orimligt att kunna tänka sig, att man i detta fall skulle kunna skilja ut en viss grupp i landet, även om den utgöres

Ang. utredning i syfte att statstjänstemännens löner måtte i högre grad än f. n. göras beroende av prisen å jordbrukets produkter. (Forts.)

av statstjänare, och säga, att här skola vi göra upp en lönestat, beräknad efter ett visst system, som skiljer sig från vad man i den fria marknaden måste rätta sig efter.

Jag tror, att en utredning här icke skulle leda till något resultat. Vi ha, som någon talare här förut sagt, gudi nog av utredningar. Jag tror, att vi ha alldeles för mycket av det slaget, och vi begära ofta här i riksdagen, att utredningar skola komma fram och ge oss något, som är *omöjligt* att effektuera. Ty när man börjar på att allvarligare tränga in i och djupare sätta sig in i ett ämne, då förstår man, att det icke är så lätt för de s. k. sakkunniga att tillägna sig en sakkunskap, som ger möjligheter och förutsättningar för att komma fram till önskvärda resultat.

Jag lyckades för några år tillbaka få kamrarna med på en utredning, som på visst sätt åsyftade detsamma som denna motion, nämligen att man skulle söka utreda, vad lönepolitiken utanför jordbruket har för inverkan på jordbrukets ekonomi. Det var visserligen ett vidare program, och jag trodde, att man skulle kunna komma någon vart. Denna utredning hamnade i jordbruksutredningen, och jag har tåligt väntat och bidat på att få se något, och jag har också under hand fått se något, som de herrar, som måste vara speciellt utbildade på detta område, sysslat med för att komma fram till något resultat. Men jag måste säga, att vad jag sett av det, som man tänkt komma med, var så pass magert, att det är bättre, att man icke framlägger det för riksdagen. Jag tror, att en utredning i detta fall skulle bli ännu magrare.

Jag menar därför, att vilja vi verkligen bekräfta, som jag tror motionären här och även utskottsreservanterna vilja, att det är galet ställt, som det för närvarande är med de stora skiljaktigheter, som råda mellan å ena sidan jordbruksfolkets inkomster och å andra sidan statstjänarnas, så få vi väl söka göra något, där det kan vara möjligt, och då yppar sig ett utomordentligt tillfälle för högerpartiet i gemen, när vi komma fram till frågan om dyrtidstilläggen, att då verkligen göra en kraftig insats. Där kan man vinna ett resultat utan utredning. Jag rekommenderar det hellre än att gå med på ett förslag som detta, som uppenbarligen enligt min mening icke kan leda till något resultat.

Jag kan därför, herr talman, icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Skoglund:** Herr talman! Jag har stora sympatier för den tankegång, som herr Olsson i Blädinge här utvecklat. Jag har sökt efter förmåga vid behandlingen av detta ärende i statsutskottet sätta mig in i det, men jag måste säga, att jag kommit till det resultatet, att det är så stora svårigheter att nå fram till en tillfredsställande lösning av detta problem, att jag icke vågat mig på att för närvarande ansluta mig till reservanterna och yrka på en utredning. Jag har därför begärt ordet för att få till kammarens protokoll antecknat, att jag förstår herr Olsson i Blädinge och hans tankar samt tycker, att det ligger något i dem, som är beaktansvärt. Men jag anser mig icke kunna vara med om att tillstyrka en utredning, innan jag själv kunnat tänka mig in i, efter vilka linjer en sådan utredning skulle göras.

Herr **Pehrsson** i Bramstorp: Herr talman! Jag skall icke lägga mig så mycket i den här frågan, men den argumentering, som herr Andersson i Höör framfört mot utredningen, kan jag icke godkänna, men måste samtidigt medgiva att då herr Andersson från sin utgångspunkt inte önskar få klarhet i dessa

Ang. utredning i syfte att statstjänstemännens löner måtte i högre grad än f. n. göras beroende av priset å jordbrukets produkter. (Forts.)

spörsmål, det är en riktig ståndpunkt att inte kasta bort pengar på den ifrågasatta utredningen.

Då herr Carlström nu för tjugonde gången talade om sin motion och den av honom önskade utredningen, som hänvisades till jordbruksutredningen, synes det, att herr Carlström skulle haft något tillfälle att biträda den utredning, som här i frågasättes. Jag vill erinra om, att då den motion, som herr Carlström väckte, hänvisades till jordbruksutredningen, bereddes herr Carlström möjlighet att inför jordbruksutredningen lägga fram allt vad herr Carlström ansåg skulle utredas. I det hänseendet fick jordbruksutredningen förgäves vänta på något positivt förslag. Sedan riksdagen godkänt den jämförande statistik, som på jordbruksutredningens uppdrag utarbetats inom socialstyrelsen, har jordbruksutredningen icke fått något uppdrag att verkställa annan utredning.

Disproportionerna mellan jordbruket och andra näringsgrenar måste finnas, då den förra näringsgrenen har mindre förutsättningar att betala löner, än vad de flesta andra näringsgrenar ha. Vad som skulle komma fram genom här ifrågasatt utredning, är skillnaden mellan produkternas priser i partihandel och i detaljhandel samt även, vad herr Andersson i Höör åberopade, en jämförelse mellan de olika procent, med vilka transportkostnaderna ingå i prisläget i det ena eller andra fallet. Skulle man få fram något litet av vad herr Carlström åsyftade, vore ju detta ett skäl för herr Carlström att biträda reservationen och få den ytterligare utredning, som kan vara erforderlig.

Herr **Carlström:** Herr talman! Det förundrar mig något, att herr Pehrsson i Bramstorp vill ha mera att göra, än vad han kan klara upp. Jordbruksutredningen är visst för övrigt upplöst numera, och man har icke så mycket att vänta därifrån. Men om *jag* skulle komma att presentera ett positivt förslag till denna sakkunniga samling utöver vad jag i motionen och vid tillfälle inom jordbruksutredningen gjort, så måste jag säga, att då vore det kravet tiodubbelt starkare i nu föreliggande fall än i det fall, där det gällde min motion. Jag har för övrigt, herr Pehrsson i Bramstorp, icke frågat »tjugu gånger» efter denna utredning utan kanske fyra à fem gånger. Och det har skett för att pigga upp herrarna att skynda på litet grand. Jag kunde gått till regeringen och gjort större besvär, jag kunde ha interpellerat, men jag har icke gjort det, därför att *tiden* håller på att klarlägga det problem, herr Pehrsson i Bramstorp, som jag ville ha undersökt. Det löser sig — tror jag — alldeles utmärkt så småningom. Men att komma och begära en utredning för att läska sig för några ögonblick och för att komma förbi den opinion, som finnes i bygderna, tycker jag för min del, med förlov sagt, är litet småfuttigt.

Herr **Wallén:** Herr talman! Det är en synpunkt, som icke framhållits här, och därför tillät jag mig begära ordet. Det gäller den olycksaliga motsättning, som råder mellan tjänstemännen och jordbrukarna. Dessa båda grupper äro lika nödvändiga för samhället. Jag tror, att om en utredning som denna komme fram med en jämförelse mellan priserna på jordbrukets produkter och tjänstemännens löner, skulle det ge anledning till att den misstämning, som nu råder, jämnas ut. Jag erinrar i detta fall om att exempelvis ett av de största personalförbunden i Sverige i en tidning, i oförstånd om jordbrukets betydelse och irritation över att Sveriges jordbrukare ställt sig i viss mån oförstående för tjänstemännens krav, yrkat på att jordbrukets produkter icke skulle köpas av personer, tillhörande förbundet. Jag menar, att om en utredning som denna komme till stånd, där jordbruksnäringen ställdes på sin rätta plats som grundpelare i samhället och bleve bestämmande för tjänstemännens

Ang. utredning i syfte att statstjänstemännens löner måtte i högre grad än f. n. göras beroende av prisen å jordbrukets produkter. (Forts.)

löner och det bleve ömsesidig förståelse, skulle dessa båda samhällsgrupper finna varandra, och det skulle bli samförstånd till båtnad för det hela.

Med anledning härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag vill endast lyckönska den siste ärade talaren till hans nya insikt, och jag hoppas, att han skall praktisera den litet längre fram, när vi få fram frågor, som i hög grad intressera tjänstemännen.

Herr **Wallén:** Herr talman! Jag anser, att man bör praktisera den hela vägen, även när det gäller jordbruket.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad och herr talmannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Ang. höjning av tullen å vissa fajans- och porslinsvaror.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 30, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å vissa fajans- och porslinsvaror.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Lithander:** Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till motionen.

Herr **Ericson** i Boxholm: Herr talman! Med hänvisning till utskottets motivering ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 11.

Ang. ändring av tullen å hattar.

Härpå upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 31, i anledning av väckt motion om ändring av tullen å hattar; och yttrade därvid:

Herr **Lithander:** Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till motionen.

Herr **Ericson** i Boxholm: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å berörda hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Ang. bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter.

Vidare företogs till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter jämte en i ämnet väckt motion.

Genom en den 24 februari 1933 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 143, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels i fråga om de till den *inrikes* posttjänsten hörande avgifterna — med förklarande att riksdagen fortfarande ville utöva sin rätt att ensam besluta rörande

befordringsavgifter i egentlig mening,

assurans-, rekommendations-, postanvisnings-, postförskotts- och inkasseringsavgifter,

avgifter för lösenförsändelser,

avgifter för postabonnemang å tidningar ävensom

avgifter i postgirorörelsen —

bemyndiga Kungl. Maj:t att intill utgången av år 1937 i övrigt besluta i fråga om hithörande avgifter;

dock att, därest under berörda tidrymd skulle uppkomma en eller annan ny avgift, som ej vore att hänföra till någon nu befintlig kategori och beträffande vilken rimligtvis kunde uppstå tvekan, huruvida densamma vore av beskaffenhet att böra av Kungl. Maj:t ensam bestämmas, vederbörlig framställning skulle till riksdagen avlåtas;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att fortfarande under nyssnämnda tid besluta beträffande de till den *utrikes* posttrafiken hörande avgifterna.

I samband med nämnda proposition hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Björnsson* väckt motion, nr 256, däri föreslagits, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte

dels i fråga om de till den *inrikes* posttjänsten hörande avgifterna — med förklarande att riksdagen fortfarande ville utöva sin rätt att ensam besluta rörande

befordringsavgifter för brev och brevkort samt för korsband, ävensom avgifter för postabonnemang å tidningar —

bemyndiga Kungl. Maj:t att intill utgången av år 1937 i övrigt besluta i fråga om hithörande avgifter;

dock att, därest under berörda tidrymd skulle uppkomma en eller annan ny avgift, som ej vore att hänföra till någon nu befintlig kategori och beträffande vilken rimligtvis kunde uppstå tvekan, huruvida densamma vore av beskaffenhet att böra av Kungl. Maj:t ensam bestämmas, vederbörlig framställning skulle till riksdagen avlåtas;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att fortfarande under nyssnämnda tid besluta beträffande de till den *utrikes* posttrafiken hörande avgifterna.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å den i ämnet väckta motionen, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Björnsson*, *Åström*, *Wahlmark*, *Östergren*, *Werner* i Hultsfred, *Anderson* i Norrköping och *Eklund*, som yrkat bifall till den i ämnet väckta motionen.

Ang. bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter. (Forts.)

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Eklund:** Herr talman! Som kammarens ledamöter finna, föreligger här en reservation fogad till utskottets utlåtande. Jag skall be att få säga ett par ord i anslutning till den.

Frågan om sättet för postavgifternas bestämmande har tidigare varit uppe till behandling i samband med vissa grundlagsändringar. Genom en proposition förra året förelåg då förslag om att postmedlen icke längre skulle betraktas som bevillning och att riksdagen sålunda icke skulle hålla på att plottra med dessa avgifter i fortsättningen. Enligt förslaget skulle postverket jämställas med statens övriga affärsdrivande verk, och avgifterna skulle, i likhet med vad redan sker beträffande järnväg, telegraf och telefon, bestämmas av Kungl. Maj:t och i vissa fall av vederbörande verkstyrelse. Därigenom avsåg man att vinna, att avgifterna på ett smidigare samt mindre omständligt och mindre tidsödande sätt kunde anpassas efter förevarande behov, verkets transportkostnader o. s. v. under olika tider. Därigenom skulle de behövliga förutsättningarna vinnas för en affärsmässig skötsel av poströrelsen. Jag tillhörde de ledamöter, som anslöto sig till dessa synpunkter och som röstade för den ifrågasatta grundlagsändringen. I år föll emellertid denna ifrågasatta grundlagsändring.

Nu har frågan kommit igen, fastän i mindre omfattning. Även förut hade dock Kungl. Maj:t av riksdagen bemyndigats att bestämma ett fåtal mindre betydande avgifter i postverkets inrikes rörelse och vidare utrikes postavgifter. Nu hemställer utskottet, att Kungl. Maj:t måtte få dylikt bemyndigande även i fortsättningen. Reservanterna åter hava yrkat bifall till en motion av herr Björnsson i första kammaren, som innebär, att Kungl. Maj:t skulle få bestämma även om tilläggsavgifter för värdeförsändelser, avgifter på lösenförsändelser och avgifter för postgirorörelsen, men att riksdagen fortfarande skulle behålla sin beslutanderätt i de ekonomiskt större frågorna om brevportot och avgifterna för tidningsbefordran. Generalpoststyrelsen har tillstyrkt motionen. Det förefaller, som om riksdagen borde kunna våga sig på att gå med på motionen och anförtro dessa uppgifter åt Kungl. Maj:t.

Nu har ju emellertid första kammaren beslutat i enlighet med utskottets förslag. Men då det förslag, som förts fram i motionen, visserligen icke gått så långt som jag helst sett men ändå skulle kunna vara ett steg i önskvärd riktning, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till motionen.

Herr **Lithander:** Herr talman! Riksdagen har redan i år, såsom också nämnts, fattat ståndpunkt till hela denna fråga genom att avslå den vilande grundlagsändringen. Om man ser på denna sak, får man nog lov att erkänna, att några nämnvärda olägenheter av hittillsvarande förhållanden icke hava rått. Riksdagen sammanträder ju i regel fem månader på året och står i livlig rapport med vederbörande. Är det någon ändring, som är önskvärd eller nödvändig, är det icke stor omgång till att den sker. Det kan vara av en viss betydelse, att riksdagen icke avsäger sig möjligheterna att titta på dessa saker litet ur olika synpunkter och att de få såsom hittills passera bevillningsutskottet med dess representation av alla olika partier inom riksdagen. Jag tror icke, att det skadar, att vi hålla på den gamla ordningen och icke nu giva ett litet finger till, som gör, att man till slut tar hela handen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter. (Forts.)

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till den i ämnet väckta motionen beslöt kammaren bifalla utskottets hemställan.

§ 13.

Härefter föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 69, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande upphandling för statens behov av lantbruksprodukter; och

nr 70, i anledning av väckt motion om anordnande av en särskild för fiskare avsedd försäkring av redskap mot skada för olycksfall under fiske.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Ang. visst understöd åt ägare och brukare av små och medelstora jordbruksfastigheter.

Till avgörande förelåg nu jordbruksutskottets utlåtande, nr 71, i anledning av väckt motion angående åtgärder till understöd i visst avseende åt ägare och brukare av små och medelstora jordbruksfastigheter.

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 22, av herr *Herou m. fl.* hade föreslagits, att riksdagen måtte hos regeringen begära utredning angående de åtgärder, som kunde och borde vidtagas för de små och medelstora jordbruksfastigheternas vidkommande, så att fastighetens ägare och brukare, på grund av tryckande skuldbörda, ej måtte kunna drivas bort från sin fastighet och sitt brukningsområde, samt snarast framlägga de förslag, som av denna utredning föranleddes.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr **Herou:** Herr talman! Det har ju från olika håll betonats, att under de senare åren har jordbruket hjälpts på olika sätt med rätt avsevärda summor. Och man har ju därvidlag, då det gäller dessa åtgärder för att hjälpa jordbrukarna, framhållit sådana åtgärder som stödet för spannmålsodlingen och prisregleringen därstädes. Om man undersöker enligt beräkningar vad det har kunnat inbringa spannmålsodlarna för åren 1930—1932, kommer man genomsnittligt till en summa av 21 miljoner kronor per år. Angående en annan åtgärd, sockerbetsodlingens stödjande, kommer man till under årets förhållanden, skulle jag tro, en siffra av 27 miljoner kronor. I det senare fallet rör det sig nu om möjligheter för endast ett ytterst litet, begränsat antal jordbrukare att därigenom få någon som helst hjälp. Och detsamma är ju förhållandet, när det gäller spannmålsodlingen, som ju icke alls kan lämna hjälp åt jordbruket i dess helhet i dess betryck. *Tvärtom hava dessa åtgärder lagt ökade bördor på andra grupper av jordbrukare, som hava det oerhört svårt.*

Vi hava med hänsyn till nödvändigheten av att finna en väg, där man kunde tillgodose det önskemålet, att en jordbrukare, som befinner sig i ett svårt ekonomiskt läge, ändå skulle kunna hava möjlighet att få sitta kvar på den gård, som han är fäst vid och där han lagt ner sina bästa krafter, ansett, att när man å ena sidan kan offra 14—15 miljoner kronor om året på att skapa

Ang. visst understöd åt ägare och brukare av små och medelstora jordbruksfastigheter. (Forts.)

nya jordbruk, skapa fram nya jordbrukslägenheter, så borde det också vara en angelägenhet att offra några miljoner om året på att giva möjligheter åt dessa de allra fattigaste jordbrukarna, som hotas av exekutiva auktioner, att få bo kvar på sina gårdar. Jag måste säga, att det är ingen åtgärd, som vidtagits av de svenska statsmakterna, som kommit till hjälp för dessa verkligt fattiga jordbrukare, annat än den, som skett genom de stöd- och ackordslån, som sedan fjolåret hava beviljats. Det visade sig emellertid, att efter det 15-miljonerkronorsanslaget vid fjolårets riksdag beviljats, kom det in ansökningar i sådan mängd, att jag vill minnas, att de myndigheter, som närmare granskat de ingivna ansökningarna, ansågo, att minst 18 miljoner kronor i stöd- och ackordslån vore nödvändiga till kommande år. Men det oaktat har årets riksdag endast beviljat 10 miljoner kronor. Anslag för dessa stöd- och ackordslån har vår grupp gått in för, vi ha, som bekant, yrkat på 20 miljoner kronor, ett belopp som ansågs ofrånkomligen nödvändigt. Vi mena dock, att man väl ändå i längden icke *bara* kan gå på den linjen att dela ut 10—15 miljoner kronor som tillfällig hjälp i jordbrukarnas svåra läge, när det ändå betyder, att det mesta av dessa lån måste senare betalas och det i alla fall i många fall blir fråga endast om ett uppskov. Vi kunna antaga, med hänsyn till omfattningen av de exekutiva auktionerna, att det nog skulle kunna räcka med kanske 10—15 miljoner kronor om året, därest staten inlöste de brukningsdelar, de små bondejordbruk, som hotades av exekutiva auktioner, och därefter uppläte dessa under någon form åt de förutvarande ägarna. Därmed skulle man kunna tillämpa i fortsättningen en äganderättsform, som sedermera omöjliggjorde, att brukarna på grund av skuldsättning kastades från sina brukningsdelar. Det har ju här från visst håll inom det utskott, som behandlat vår motion, funnits en oerhört stor kärlek till en form av äganderätt eller besittningsrätt, som kallas åborätt. Och man arbetade av alla krafter för att övertyga landets folk om hur mycket lyckligare åborätten skulle vara som besittningsform än den »absoluta äganderätten». Det var det nuvarande regeringspartiet, som slogs på den linjen. Det förvånar mig, att man icke från det hållet nu passat på tillfället att acceptera vårt förslag, som skulle kunna giva möjligheter till att deras förtjusande besittningsform skulle kunnat användas av några flera än dem, som hittills prövat den av 1926 års riksdag antagna lagen om modifierad åborätt. Såvitt jag känner till, är det hittills ingen, som prövat den. Men det lär skola hava förekommit en ansökan om åborätt. Jag menar, att även om sålunda det praktiska resultatet av den antagna lagen icke har givit så stora löften, och även om det visat sig, att de, som önska en brukningsdel, icke gärna vilja hava den besittningsformen, skulle den dock i ett nödläge, som säkerligen blir mycket långvarigt, för många av dessa brukare, som nu på grund av skulderna drivas bort från sina brukningsdelar, accepteras som en mycket förmånlig räddningsplanka. Det huvudsakliga för dem är i alla fall att under nuvarande förhållanden kunna kvarstanna vid sina gårdar. Hur omfattande dessa svårigheter äro, förstår man ju av den alltjämt växande gälden för landsbygdens fastigheter. Man talade ju tidigare om 5 miljarder, men när därvidlag icke var urskild annan fastighet och när man icke visste annat än att 68 procent av landsbygdens fastigheter voro jordbruksfastigheter, rörde man sig med viss försiktighet, när man talade om, att den intecknade gälden verkligen kunde beräknas till 250 miljoner kronor eller mellan tredjedelen och fjärdedelen av hela jordbrukets skördevärde. Numera har genom jordbruksutredningens undersökningar visats, att den intecknade gälden på jordbruksfastigheter skulle belöpa sig till omkring 1,600,000,000 kronor på ett taxeringsvärde, frånsett skogsvärdet, av

Ang. visst understöd åt ägare och brukare av små och medelstora jordbruksfastigheter. (Forts.)

5,000,000,000 kronor, vilket skulle betyda, att 33 procent av jordbrukets taxeringsvärde låge intecknat, varav endast 400,000,000 kronor i hypoteksbanker.

Om jag till sist skulle få se en smula på utskottets motivering för dess enhälliga avslagsyrkande, så finner jag, att utskottet inskränker sig till att säga: »Vad motionärerna anfört därom, att jordbrukarnas ekonomiska svårigheter påkalla energiska stödåtgärder från det allmännas sida, synes i huvudsak vara riktigt.» Alltså, det är utskottet enigt om, att allvarliga åtgärder behöva vidtagas. Sedan tillägges: »Utskottet kan emellertid icke finna, att i motionen anvisats någon framkomlig väg att motarbeta den rådande jordbrukskrisen.» Nå, men hur har utskottet kommit till den uppfattningen, att denna motion rörde sig om en väg att motarbeta den rådande jordbrukskrisen? Var hava herrarna tagit det ifrån? Här är fråga om att på grund av den rådande jordbrukskrisen, mot vilken statsmakterna synas vara ganska vanmäktiga, giva hjälp åt jordbrukskrisens offer. Det är bara ett sätt att blanda bort korten då att resonera på detta sätt, att vad nu föreslagits kommer icke alls att motarbeta den rådande jordbrukskrisen.

Sedan säger utskottet: »Skulle kraftigare åtgärder än de redan vidtagna eller förberedda befinnas vara erforderliga, lära statsmakterna i allt fall vara hänvisade att anlita andra medel än de i motionen förordade.» Det låter ju löftesrikt. Skulle man kunna få veta av utskottets ärade ledamöter, vilka andra medel, som utskottet tänkt på i det sammanhanget, när man skall vidtaga kraftiga åtgärder? Det vore mycket intressant för oss att kunna få veta, varför det överhuvud taget behöves andra åtgärder än de av oss föreslagna i det syfte vi vilja nå, och vilka medel herrarna hava att eljest rekommendera.

Det har visat sig i andra länder, att just den sak, som vi under åratal här i riksdagen fäst uppmärksamheten på, nödvändigheten att vidtaga åtgärder mot den oerhörda skuldbördan, som bringar otaliga jordbrukare inför exekutiva auktioner, det har visat sig, säger jag, i andra länder, att dessa missförhållanden hava utlöst energiska utomparlamentariska aktioner, såsom i Amerika t. ex., där man sökt hindra statsmyndigheterna från att jaga bort jordbrukarna från gårdarna. I Finland likaså, där jordbrukarna genom olika åtgärder sökt hindra statens myndigheter att driva deras kamrater från deras områden, och där denna utomparlamentariska och energiska kamp också har lett till visst resultat från statsmakternas sida. Jag har svårt att föreställa mig, att man i Finland skulle vara beredd att gå radikalare vägar, när det gäller den parlamentariska verksamheten, än här. I Sverige har man ju också sett tendenser till utomparlamentariska kampmedel. Jag tänker därvidlag icke så mycket på det nyligen inträffade fallet, när en enstaka skuldsatt jordbrukare dresserade tjuren Putte att gå till anfall mot landsfiskalen och dem, som äventyrat gårdens säkerhet. Jag tänker icke heller på jordbrukarna från Udden i ett visst län, som hotat med bondetåg. Men tendenserna till en sådan kamp finnas också här i Sverige. Och det är väl möjligt, att när det hårda nödläget gjort denna kamp mera allmän, skola statsmakterna visa mera intresse och förståelse för denna sak än vad som nu framgår av jordbruksutskottets förevarande utlåtande. Då kanske vi kunna få veta, vilka kraftiga åtgärder utskottet kan komma att anbefalla.

Herr förste vice talman! Jag ber att få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Ang. visst understöd åt ägare och brukare av små och medelstora jordbruksfastigheter. (Forts.)

Vidare yttrade

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Jag skall icke upptaga någon debatt med herr Herou, ehuru jag antar, att det var mig han syftade på. Som jag satt i det sammansatta utskottet, när den nu gällande åborättslagen antogs, vill jag säga, att den lagen blev utformad helt annorlunda än vad vi från våra utgångspunkter och jag som ledamot av jordkommissionen tänkt oss för en åborättslag. Det är riktigt, som den ärade motionären sagt, att folk icke vill hava den, och att den därför icke kommit i tillämpning. Men då den nu icke kan användas, när kronan säljer de jordar den har, så är det väl mycket svårt att tillämpa den, ifall kronan skulle köpa dessa fastigheter, vilka hota att gå exekutivt. Efter min uppfattning är en tillämpning omöjlig. Angående själva saken äro vi ense, att det kanske behövs kraftigare åtgärder. Vi hava pekat på de åtgärder som vidtagits, och vi hava haft ärendet under utredning som herrarna se, och vi hava icke kunnat komma till något annat resultat, än att den vägen att staten skulle köpa in fastigheterna och sedan upplåta dem efter, som motionärerna själva säga, de grunder, som fastställts i lagen om åborätt, icke är framkomlig. Åborättslagen sätter jag icke så stort värde på, därför att vi icke kunna tillämpa den på den jord kronan har, och följaktligen blir det mycket svårt att tillämpa den, om kronan skulle köpa in dessa fastigheter.

Jag skall icke upptaga tiden mera. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan, och då motionen ju har fallit i första kammaren, som redan fattat beslut, kan den ju icke nu föranleda någon åtgärd.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 15.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 72, i anledning av väckta motioner om nedsättning i arrendeavgiften för kronoegendomen Götala i Skaraborgs län m. m. biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 16.

Ang. standardfrakt å färsk makrill.

Till behandling upptogs härpå jordbruksutskottets utlåtande, nr 73, i anledning av väckta motioner om införande av standardfrakt å färsk makrill; och yttrade därvid

Herr **Hansson** i Hönö: Herr förste vice talman! Då den standardfrakt, som det här gäller, är under behandling av en av Kungl. Maj:t tillsatt kommitté, vill jag trots att jag är motionär i denna sak ej göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 17.

Föredrogos vart efter annat

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utrotande av berberis å viss mark ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från Borgholms kungsladugård i Kalmar län; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående utredning rörande vissa trustartade företag.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 18.

Ang. statlig beskattning av donations- och stiftelsemedel m. m.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 33, i anledning av väckt motion angående statlig beskattning av donations- och stiftelsemedel m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 179, hade herr *Osberg* föreslagit, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte skyndsammast verkställa utredning om till vilket belopp donations- och stiftelsemedel uppgår, jämväl utreda till vilket belopp andra inom riket fonderade medel uppgå, samt snarast möjligt till riksdagen framlägga förslag till beskattning av samtliga här åberopade tillgångar, med undantag för sådana som ingå i statsförvaltningen».

Utskottet hemställde att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av denna hemställan erhölls ordet av

Herr **Osberg**, som anförde: Herr talman, mina damer och herrar! Jag har vid åtskilliga tillfällen tidigare ägnat mig något åt vårt stiftelseförfarande. Jag har icke gjort detta därför att jag haft någonting emot vare sig att donationer verkställas eller att stiftelser upprättas, men det är det sätt, varpå denna rörelse handhaves, som jag i någon mån vänt mig emot. Vid detta års riksdag har jag tillåtit mig väcka en motion, däruti hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte skyndsammast verkställa utredning om till vilket belopp donations- och stiftelsemedel uppgår, jämväl utreda till vilket belopp andra inom riket fonderade medel uppgå, samt snarast möjligt till riksdagen framlägga förslag till beskattning av samtliga här åberopade tillgångar, med undantag för sådana, som ingå i statsförvaltningen». Jag har nu fått det svaret av vederbörande utskott, att denna angelägenhet varit uppe i riksdagen så sent som år 1928, och att man därför anser, att man nu så nära efteråt icke vill ingå i någon prövning av frågan. Det framhålles även, att det i stället för förslag till höjd beskattning av dessa stiftelser vid detta tillfälle framkommit förslag om att ytterligare befria donations- och stiftelsemedel från beskattning.

Jag tycker nu, att även om man vill avslå den del av min framställning, som rör beskattningen, så är det egendomligt, att man icke kan villfara min önskan om att få upprättad en statistik över vad som finns i landet av dylika medel. Den senaste statistiska uppgift vi ha att räkna med i detta avseende härleder sig från år 1910. Då uppgick vår stiftelseförmögenhet i runt tal till sammanlagt 329 miljoner kronor. Sedan dess har man icke fått något besked om vad ifrågavarande förmögenhet egentligen uppgår till. Det har gjorts vissa utredningar i saken av en herre, som heter Fritzell, vilken kommit till den uppfattningen, att år 1928 skulle stiftelsernas förmögenhet hava uppgått till 600 miljoner kronor. Men utöver detta ha många, som intressera sig för detta spörsmål, kommit till den uppfattningen, att stiftelsernas förmögenhet för närvarande skulle uppgå till 800 miljoner kronor.

Om man nu tar en stiftelse, som det på senare tiden varit mycket tal om, näm-

Ang. statlig beskattning av donations- och stiftelsemedel m. m. (Forts.)
ligen Nobelstiftelsen, så uppgick den 1910 till 35,565,804 kronor, men den har vuxit så, att den för närvarande — enligt rapport härom dagen över uppgjord balans — är uppe i 46 miljoner kronor. Den har sålunda från år 1910 till i år vuxit med 11 miljoner kronor. Jag minns så väl, när det var fråga om skattelindring för Nobelstiftelsen, hurusom en del talare gingo upp här i kammaren och pläderade för att dessa pengar icke vore svenska utan ryska. Men om man går ut ifrån, att det ursprungliga kapitalet har vuxit, som jag nämnde, med icke mindre än 11 miljoner kronor, så kan man nu säga, att detta belopp icke torde vara ryska pengar utan ett slags inre förkovran, som styrelsen för ifrågavarande stiftelse har åstadkommit. Och då kan man fråga sig: Huru länge skall det fortgå att man ökar stiftelsemedel på detta sätt?

Vi ha en annan stiftelse, som går framåt på samma sätt, nämligen den Huitfeldtska stipendiefonden i Göteborg. Den utgjorde år 1910 2,210,000 kronor i runt tal, och avkastningen från densamma utgjorde år 1899 33,000 kronor. Fondens avkastning har nu stigit så, att den år 1926 utgjorde 159,000 kronor. Då undrar jag, om vi i de svåra tider, som vi nu ha, stillatigande kunna låta dessa stiftelser sköta sig bäst de vilja. Det är icke fråga om att icke respektera donators sista vilja. Men de myndigheter och korporationer, som stå i spetsen för donationerna, hålla på att donera åt sig själva ideligen, på grund av att de ha denna maktställning. År 1928 stiftade vi här en lag, enligt vilken man skulle få bättre ordning och reda beträffande stiftelsemedels placering och säkerheter. Myndigheterna skulle med andra ord ha en överblick över huru det hela sköttes. Nu är det på det sättet, att man vid placering av stiftelsemedel skall se till, att dessa framför andra bliva väl placerade. Jag har av flera stora stiftelsers redogörelser sett, att de i största möjliga utsträckning skaffa sig statspapper för sina medel. Och det är icke nog med att de i stor utsträckning äro befriade från skatt, utan de äro även föremål för en särskild omvårdnad, både då det gäller säkerheter och då det gäller att få så stor avkastning på medlen som möjligt.

Jag har för egen del den uppfattningen, att alla dessa medel, oavsett till vilka ändamål de givits, böra beskattas i likhet med vad som i övrigt gäller för kapital och egendom. Jag tar som exempel en person, som, när han börjar bliva arbetsför och förtjäna pengar, varje år får skatta för sin inkomst, vilket är fullt riktigt. Om han så lägger av en viss del av sin förtjänst, får han naturligtvis, när dessa pengar börja avkasta ränta, skatta även för dessa belopp. När nu denne man uppnår 55 eller 60 års ålder — eller tag vilken ålder som helst — så tar han och utfärdar ett donationsbrev till en from stiftelse. I och med detta upphör då beskattningen av hans besparingar. Den person, som förkovrar sina medel, blir sålunda beskattad för dessa undan för undan, men den, som får motsvarande belopp såsom gåva, befrias från beskattning därför. Huru länge skall man hålla på, kan man fråga sig, med detta system, att endast samla på hög den ena miljonen efter den andra och samtidigt avstå från beskattning? Men svenska folket är beskedligt, så fort det är fråga om donationsförfarande, böra dessa medel i största utsträckning befrias från beskattning.

Men även om man icke i första hand vill gå med på beskattning av dylika medel, så är det väl rimligt att begära, att det upprättas en statistisk överblick över vad som finns i donationsmedel, så att varje svensk medborgare kan få reda på detta, ävensom till vilka ändamål de äro anvisade. Det finns en godsägare, som är medarbetare i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, vilken roat sig med att se efter, i vilket tempo donationer komma till. Han har gjort upp en förteckning över donationer, som tillkommo under åren 1914—1918, alltså under själva krigstiden. Jag skall nämna de siffror, han

Ang. statlig beskattning av donations- och stiftelsemedel m. m. (Forts.)
därvid kommit till, i runt tal. År 1914 donerades 15 miljoner, 1915 13 miljoner, 1916 21 miljoner, 1917 41 miljoner och 1918 45 miljoner kronor, sålunda sammanlagt 135 miljoner kronor. Och detta har fortgått i oförminskat tempo undan för undan. Denne man har roat sig med att göra dessa sammanställningar från urklipp i tidningar. Han har icke haft andra källor att tillgå, så att den summa, som han här angivit, ligger troligen i underkant. Jag har hört flera personer uttala som sin mening, att för närvarande torde sammanlagda beloppet av donationsmedel uppgå till cirka 800 miljoner kronor. Det torde sålunda icke dröja länge, förrän vi äro uppe i en summa av en miljard. När man nu från statsmakternas sida försöker på alla sätt skaffa medel för budgetära ändamål, tycker jag verkligen, att där vore ett område att slå in på, vilket kunde vara fullkomligt försvarbart, även om man icke visste med sig, att styrelserna för dessa donationer fara fram, som de göra, och ideligen, så att säga, öka kapitalet.

Det är heller icke något önskemål, enligt min mening, åtminstone från de flesta, som donera medel, att man ideligen skall fortsätta med att öka desamma. Jag nämnde om den Huitfeldtska fonden i Göteborg. När Margareta Huitfeldt inrättade sin stiftelse, föreskrev hon, att fattiga ynglingar från Göteborgs och Bohus län därav skulle åtnjuta fri undervisning vid Göteborgs gymiasium. Men nu har donationen vuxit undan för undan, och därmed har detta ändamål nära nog blivit en bisak. Detta beror på, att fondens medel ökats så oerhört genom försäljning av de donationshemman, som sorterade under stiftelsen. Nu delas det ut medel av denna fond till alla möjliga personer, bl. a. till professorer av olika rang, som i utlandet skola studera både det ena och det andra ämnet. Vid den sista utdelningen från denna fond var det vissa personer i Göteborg, som tilldelades ett belopp på 3,000 kronor för att i Nordsjöländerna studera folkkulturen och se, i vilket samband den stod till vår egen forntid. Anslag till alla sådana saker utgå från denna fond, som är så rikt givande.

Nu ha vi också en massa stiftelser, från vilka anslag utgå till sådana ändamål, om vilka man kan hysa tvivel, huruvida de äro nödvändiga. Vi ha sålunda en stiftelse, som heter Sunnerdahlska stiftelsen, med en behållning av 4,773,000 kronor. Dess ändamål är att bereda hem på landet åt folkskolebarn, gossar och flickor, där dessa erhålla undervisning i jordbruks- och trädgårdsarbete samt i teoretiska ämnen. Men när man ser denna avfattning av den sista viljan och jämför detta med vår tid, förstår man, att det är ganska svårt för dem, som skola handhava dessa medel, att kunna utgiva dem till det ändamål, för vilket de äro avsedda. En annan stiftelse är Vadstena adliga jungfrustiftelse med ett kapital på 411,434 kronor. Den skall gå till pensioner åt adliga jungfrur. Vi hava vidare Charles Lindbergs fond i Göteborg på 2,200,000 kronor. Den är avsedd till förskönande av staden. En annan fond är Längmanska fonden på cirka $3^1/_2$ miljoner kronor. Dess avkastning skall gå till allmännyttiga ändamål. Det är så vagt avfattat, att man kan tänka sig, att medlen kanske i större utsträckning kunde användas för bättre ändamål, än som har skett.

Nu är det väl, herr talman, ingenting att göra åt detta, när man i vederbörande utskott har ansett, att man så snart efter det att denna fråga varit uppe icke kan åstadkomma någonting i det avseende, som jag här motionerat om. Men jag måste verkligen beklaga, att vederbörande utskott tar så lättvindigt på dessa spörsmål. Och, som jag förut sagt, om vederbörande icke vilja vara med på att tränga in i beskattningsspörsmålet, kunde det varit av intresse för utskottets ledamöter att få tillfälle att statistiskt se, vad vi ha att räkna med här i landet, då det gäller donationsmedel. Det är helt natur-

Ang. statlig beskattning av donations- och stiftelsemedel m. m. (Forts.)
ligt att dessa pengar tagas från produktionen och föras över på en annan gren, kan man säga. Nu är man ju fullständigt beroende av produktionen, vem man än är. Då bör det väl icke tagas medel från beskattningsbara kapital och föras över till en kategori, som icke är beskattningsbar. Det hela förefaller något orimligt, i all synnerhet när fonderna uppgå till sådana belopp som dem jag här nämnt. Det är ju lyckligt att få en förmögenhet till skänks, men då skall man väl i all rimlighets namn icke ha någonting emot att skatta för denna förmögenhets avkastning i likhet med vad andra få underkasta sig, som själva strävat och arbetat ihop en förmögenhet.

Jag är säker om, att herrarna i bevillningsutskottet komma att få en annan syn på saken längre fram, då ni kommit underfund med den orimliga lättvindighet, med vilken ni behandlat denna motion. Detta är icke någon småsak, vill jag säga, när ifrågavarande belopp snart närma sig miljarden kronor, och när den sittande regeringen på alla möjliga sätt söker skaffa skatteobjekt, men detta betraktas som ett slags heligt kapital, vad det än användes till. Vi hava ett socialt betonat samhälle nu för tiden, så att kravet på dessa donationer är icke så starkt nu som tidigare, då man endast hade att vända sig till enskild hjälpverksamhet. Nu är det samhället, som tar hand om dem, som behöva barmhärtighet, på ett helt annat sätt än förr. Om man tittar på vad dessa stiftelser uträtta, finner man, att de uppföra det ena stora palatset efter det andra, och överför den ena miljonen efter den andra, för att stödja pauvres honteux. Det är visserligen gott och väl. Men rätt vad det är uppstå därigenom mäktiga skiljemurar samhällsklasserna emellan. Detta tycka emellertid herrarna i bevillningsutskottet är fullkomligt riktigt. Sverige har råd till vad som helst.

Jag tror, att utskottets ledamöter icke beaktat spörsmålets stora innebörd och räckvidd, när man bara skrivit, att denna fråga behandlats för så kort tid sedan, och att man därför icke vill göra något åt ärendet. Jag är säker om, att inom det närmaste tiotalet år framåt få de herrar, som sitta kvar i utskottet, kanske börja tänka litet allvarligare över denna sak än nu. Jag tycker icke, att det är orimligt, vare sig det gäller fromma stiftelser eller andra stiftelser, att de erlägga skatter efter samma grunder som gälla för annan beskattningsbar inkomst å fastighet eller kapital.

Det lönar väl icke, herr talman, mycket att hålla på och resonera om detta. Men jag hoppas, att folk snart måtte komma till bättre förstånd, då det gäller att beakta den verksamhet, som bedrives av s. k. stiftelser och fonder. — Jag vill dock, herr talman, be att få yrka bifall till min motion.

§ 19.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 246, angående förstärkning av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Denna proposition bordlades.

§ 20.

Fortsattes föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 33; och yttrade därvid:

Herr **Brännström:** Herr talman! När den ärade motionären här nyss ville göra gällande, att utskottet icke skulle hava beaktat det spörsmål, som här föreligger, kanske det bör sägas några ord från utskottets sida. Jag vill då

Ang. statlig beskattning av donations- och stiftelsemedel m. m. (Forts.)
framhålla, att icke bara denna gång utan även tidigare har denna fråga varit mycket beaktad och dryftad, och det har förelegat sakkunnigutredningar i denna fråga tidigare, så att frågan om stiftelsers och ideella föreningars skattskyldighet är nog ganska mycket penetrerad, och jag tror, att ledamöterna i utskottet också hava ägnat frågan all den uppmärksamhet, som den kan förtjäna.

Men jag ifrågasätter, huruvida icke motionären har utgått från felaktiga utgångspunkter, när han i sin motion anger, att ett belopp av sannolikt 800 miljoner kronor ligger i fonder och stiftelser, och så kommer till den konklusionen, att största delen av denna egendom icke är föremål för beskattning. Vidare säges i motionen, att enligt motionärens förmenande var det ett förhastat beslut, när riksdagen för några år sedan beslutade skattefrihet till Nobelstiftelsen. Allt detta, som motionären bygger på, är felaktigt. För det första är det så, att det ju har varit delade meningar om, i vilken utsträckning man skulle medge skattefrihet för ideella föreningar och stiftelser. Det har ju funnits sakkunniga personer som ansett, att större skattebefrielse borde lämnas än vad som sker. Man kan tryggt säga, att skattefriheten för ideella föreningar och fromma stiftelser är ytterst begränsad i detta land, att det tvärtom är få länder som så strängt beskatta dessa stiftelsers inkomster som Sverige gör. Nobelstiftelsen är icke befriad utan betalar skatt, och de flesta betala skatt, i varje fall för fast egendom och även för avkastning av kapital. Går jag till vad jag anser vara det huvudsakliga, är det egentligen det kapital, som är bundet i fonder, och det är till en mycket stor del beskattat. Det är endast en del av detta kapital som är undantaget, och det säger också utskottet här: det är endast en sådan del som uppenbarligen tjänar »ändamål av allmännyttig natur». Man kan också uttrycka det på det sätt, att skattefrihet i fråga om fonders och stiftelsers egendom gäller endast sådan, som är avsedd att lindra statens eller kommunens utgifter för fattigvård eller sjukvård etc. Annars hava vi infört en ganska konsekvent beskattning även av fonder och stiftelser.

Den ändring som skedde 1928 var att fonder icke skulle betala progressivskatt utan endast åsättas proportionell beskattning. Det innebär för stora fonder såsom Nobelstiftelsen en viss skattelättnad, men ingalunda någon skattebefrielse. Jag skall icke följa motionären på hans utläggning i fråga om stiftelsernas och fondernas ändamål, utan konstaterar endast, att frågan har nyligen vid 1928 års riksdag varit föremål för ingående överläggning, och då var det flera som ansågo, att vi hava för sträng beskattning här i vårt land beträffande ideella föreningar och stiftelser, samt yrkade på lättnader. Det tycktes framgå av början i herr Osbergs anförande, att han varit nyfiken att veta det sammanlagda belopp, vartill fonder och stiftelser uppgå. Men det har utskottet icke funnit nödigt, då därmed avsågs att få underlag för en starkare beskattning. Det är detta som vi icke nu vilja vara med om, och vi ansågo, att motionären icke beaktat, att vi hava så sträng beskattning beträffande fonder i detta land, att man icke kan gå vidare, och då hava vi icke trott att den första delen, nämligen den om utredningen skulle hava någon vidare betydelse.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Ericson** i Boxholm: Herr talman! Jag har delvis blivit förekommen av den föregående talaren, men jag vill tillägga, att jag för min personliga del anser, att det ligger åtskilligt i vad herr Osberg i detta avseende framfört. Det kan komma att inträffa att vi framdeles i tiden behöva skaffa pen-

Ang. statlig beskattning av donations- och stiftelsemedel m. m. (Forts.)

gar, och då finns det kanske en möjlighet att syna dessa angelägenheter litet mera och bättre än vad som hittills skett, för att se ifall det kan gå att på den vägen skaffa litet mera kapital till staten. I alla fall ligger saken nu så till, att när nu herr Osberg begärt en skrivelse om att alla stiftelser skola beskattas, så gäller det alldeles självklart ett så svårt problem, att utskottet icke kunnat i detta sammanhang förorda det skrivelseförslag, som herr Osberg begärt.

I anledning härav ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Osberg:** Herr talman! Jag vill bara säga herr Ericson i Boxholm, att jag har icke begärt att få beskatta alla fonder, jag har gjort ett stort undantag och säger, att de som sortera under statsförvaltning eller förknippade med statsförvaltningen är det ingen idé med att beskatta. Men jag är glad åt, att herr Ericson i Boxholm givit erkännande åt min framställning och icke i likhet med den näst föregående talaren, herr Brännström, bara hållit sig till antaganden och dylikt. Tänk nu om herr Brännström haft en statistik tillgänglig inom utskottet vid behandling av denna fråga, det hade säkert varit vida bättre än att bara komma med gissningar och antaganden. Det är just en sådan statistik jag begärt att få fram i denna fråga. Statistiska uppgifter äro av ofantligt stor betydelse för ett utskott, när det skall behandla en sak som denna. Jag var nere i biblioteket och fick låna 1910 års statistik, och då sade bibliotekarien: det vore för väl, om man kunde få en ny statistik, ty denna är alldeles för gammal.

Nu sade den ärade talaren, att detta område är så starkt beskattat, men talaren kunde icke säga, vad som är beskattat och vad som icke är, och huru stor beskattningen är, och därför är det lättvindigt att säga: vi anse icke, att detta bör föranleda till någon åtgärd. Man tar alltför lättvindigt på stora frågor, men när det gäller småsaker är man omständlig. Jag vill icke som jag förut sagt stiftelserna till livs, men nog tycker jag, att det är rimligt att fordra, att de som fått pengar till skänks få finna sig i att lämna en tribut i form av skatt till andra människor, som leva under brydsamma förhållanden och hava det svårt på olika områden, särskilt om man betänker att, som jag nämnde, en stiftelse kunnat öka sitt kapital med 11 miljoner kronor på några få år. Då kan det icke vara orimligt att behålla en toppbeskattning. I vanliga fall ömma herrarna icke för de skattskyldiga, men de som få pengarna till skänks, dem ömmar man för. Jag hoppas, som jag tidigare anfört, att riksdagen får en annan syn på detta spörsmål i framtiden, när vi skola behandla så viktiga frågor som denna. — Jag har reda på att Nobelstiftelsen icke är befriad från beskattning, men det bör icke ifrågakomma undantag. Hur var det här om året, när det väcktes en motion med förslag att riksdagen skulle stärka Nobelstiftelsen med 200,000 kronor? Det fanns då t. o. m. röster, som gåvos för ett sådant påhitt.

Jag menar, att det kan vara värt att undersöka dessa förhållanden litet närmare och se efter huru saken ligger till. Jag nämnde nyss här, att dessa stiftelser växa undan för undan, och då frågar jag än en gång, huru länge skall det få hålla på. Herr Ericson i Boxholm har rätt, när han säger, att det ligger mycket i mitt förslag, och jag hoppas, att utskottet, som behandlat saken, kommer till bättre uppfattning nästa gång detta spörsmål ligger före.

Herr **Brännström:** Herr talman! Jag ville gentemot vad den ärade talaren sist anförde säga, att det förefaller, som om han menade, att riksdagen skulle vara någon slags taxeringsnämnd, så att vi skulle sitta här och bestämma om, huru den och den stiftelsen skall taxeras. Det är väl ändock så, att

Ang. statlig beskattning av donations- och stiftelsemedel m. m. (Forts.)
det är riksdagen, som avgör principerna och bestämmer skattelagstiftningen, och det är vederbörande myndigheter, som skola tillämpa denna. De ha ju möjlighet att undersöka och få reda på, om det i deras distrikt finns en fond eller stiftelse samt dess storlek och ändamål, och de ha både möjlighet och skyldighet att efter riksdagens fastställda grunder bestämma, huruvida den fonden eller den stiftelsen skall beskattas eller icke. Det tillhör icke oss att här bestämma att en stiftelse skall taxeras eller att den skall befrias, utan tillämpningen måste ske på det sätt, som skattelagstiftningen har avsett.

Herr **Lithander:** Herr talman! Den ärade motionären ser nog bort från en mycket viktig synpunkt, och det är den, att en hel del av dessa donationer ha övertagit uppgifter, som annars skulle falla på de skattebetalande. Jag tror därför, att om man skulle bifalla den ärade motionärens förslag, så skulle man sannerligen icke göra varken de nuvarande eller kommande generationerna någon verklig tjänst. Det kommer nog andra förhållanden; det är mycket som varslar om, att vi måste bereda oss på minskning i framtiden av det som skänkes till allmänna ändamål, vilket då kommer att medföra en större påkänning för skattebetalarna. Jag tror, att vi böra uppmuntra benägenheten att donera och icke lägga stenar i vägen för de människor, som vilja och kunna gagna det allmänna och det i den utsträckning som hittills skett.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Osberg:** Herr talman! Man kan ju förstå herr Lithander, när han går upp och talar på det sättet som han gjorde, det kan jag egentligen icke säga något emot, ty enligt 1910 års statistik var det så att av de 329 miljoner kronor, som utgjorde stiftelsernas kapital, voro 231 miljoner kronor förlagda till Stockholm, Göteborg och Uppsala och 98 miljoner till alla de övriga städerna och landsbygden. Då förstår jag, att dessa samhällen icke hava något emot dylika stiftelser, ty det är ju alldeles naturligt, att dessa stora städer få en oändligt stor skattelättnad därav, men när bönder i Sveriges rike kunna komma här och resonera som en del gör, är det mera förvånansvärt.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 21.

Slutligen föredrogos vart efter annat

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m. ävensom en i ämnet väckt motion; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall m. m.;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 10 maj 1929 om trafikförsäkring å motorfordon;

nr 39, i anledning av väckt motion om vissa tilläggsbestämmelser till äktenskapslagstiftningen;

nr 40, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande makes rätt att till make överlåta egendom;

nr 41, i anledning av väckt motion om uppsägning av konventionen för lösande av konflikter mellan lagar och jurisdiktioner i fråga om äktenskapsskillnad och hemskillnad m. m.; och

nr 42, i anledning av väckt motion angående lagstiftning om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden och utlåtanden hemställt.

§ 22.

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av väckta motioner om grundlagsändringar rörande utrikesärendens behandling inom riksdagen m. m.;

nr 20, i anledning av väckt motion om avskaffande av de tillfälliga utskotten;

nr 21, i anledning av väckt motion angående överenskommelse mellan de baltiska smärre staterna, öster och väster om Baltiska havet, om ett samförstånd (entente) mellan dessa makter för främjande av gemensam självförsörjning och kulturell framfärd;

nr 22, i anledning av väckt motion om lösning av tvisten mellan Litauen och Polen om Vilnaområdet;

nr 23, i anledning av väckta motioner angående hävdande av nationaliteternas i alla världsdelar självbestämningsrätt m. m.;

nr 24, i anledning av väckt motion om världsproblemets språkfråga;

nr 25, i anledning av väckt motion angående det paneuropeiska problemet;

nr 26, i anledning av väckta motioner i avrustningsfrågan;

nr 27, i anledning av väckt motion angående en omläggning av världsekonomien samt tillrättaläggande av maskinernas och de juridiska personernas insatser;

nr 28, i anledning av väckt motion angående världsfredens problem och folkens samverkan; och

nr 29, i anledning av väckt motion om kompletterande av den konventionella internationella utrikespolitiken med ett sysslande även med ofredens djupliggande orsaker;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till instrumentell utrustning för de geologisk-mineralogiska och geografiska institutionerna vid universitetet i Lund;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för expeditionsvakten K. V. Sjögren att för uppflyttning i löneklass tillgodoräkna viss tjänstgöring;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse på Visby stad av Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätt till vissa av Visby högre allmänna läroverk disponerade tomter med därå uppförda byggnader;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttning av vissa ordinarie ämneslärare vid kommunala mellanskolor till samrealskolor;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för vissa lärarinnor att såsom tjänstetid för uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna tjänstgöring vid viss enskild skola;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för beredande av ökade möjligheter att indraga lärartjänster vid folkskoleväsendet; och

nr 69, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 30, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 31, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; och

nr 32, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning.

§ 23.

Justerades protokollsutdrag.

§ 24.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Petersson* i Lerbäcksbyn	under	3	dagar	fr. o. m.	den	30 april,
» *Lundbom*	»	3	»	»	»	1 maj,
» *Persson* i Tidaholm	»	2	»	»	»	30 april,
» *Fält*	»	3	»	»	»	1 maj,
» *Björklund*	»	2	»	»	»	30 april,
» *Johnsson* i Norrahammar	»	3	»	»	»	2 maj,
» *Brännström*	»	3	»	»	»	30 april,
» *Johnsson* i Kalmar	»	3	»	»	»	30 »
» förste vice talmannen *Bengtsson*	»	4	»	»	»	1 maj,
» *Lundqvist* i Rotebro	»	den 3 maj,				
» *Skoglund*	»	» 1 »				
» *Törnkvist* i Bjuv	»	5	dagar	fr. o. m.	den	1 maj,
» *Brännberg*	»	2	»	»	»	1 »
» *Johansson* i Ängtorp	»	3	»	»	»	30 april,
» *Lindskog*	»	2	»	»	»	3 maj,
» *Andersson* i Lindome	»	4	»	»	»	1 »
» *Olsson* i Blädinge	»	5	»	»	»	1 »
» *Frankenberg*	»	3	»	»	»	30 april,
» *Mattsson*	»	2	»	»	»	1 maj,
» *Svensson* i Landskrona	»	4	»	»	»	1 »
» *Olson* i Göteborg	»	3	»	»	»	30 april,
» *Nilsson* i Karlstad	»	2	»	»	»	4 maj,
» *Hagberg* i Luleå	»	5	»	»	»	1 »
» *Wiklund*	»	4	»	»	»	30 april,
» *Johansson* i Krogstorp	»	2	»	»	»	1 maj,
» *Ryberg*	»	4	»	»	»	2 »
» *Andersson* i Höör	»	2	»	»	»	30 april,
» *Eriksson* i Toftered	»	2	»	»	»	4 maj,
» *Pettersson* i Rosta	»	3	»	»	»	1 maj,

herr *De Geer*	under	2	dagar	fr. o. m.	den	1 maj,
» *Åqvist*	»	2	»	»	»	1 »
» *Anderson* i Norrköping	»	2	»	»	»	30 april och
» *Andersson* i Malmö	»	3	»	»	»	30 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.7 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Stockholm 1933. Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.
331261